

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่ในความสนใจของทั้งนักบริหารการศึกษา คณาจารย์ ผู้ปกครอง และตัวนักศึกษาเอง พัฒนาการของนักศึกษาในด้านต่างๆ มักปรากฏให้เห็นตั้งแต่เริ่มชั้นปีที่ 1 เรื่อยมา ซึ่งองค์ประกอบที่ส่งผลให้นักศึกษาเกิดการพัฒนามาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ หลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมทางด้านการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอน กลุ่มเพื่อน ภูมิหลังของนักศึกษาแต่ละคน บุคลิกภาพ การบริหารเวลา และสภาพแวดล้อมต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา คือ บุคคลที่เปลี่ยนสภาพจากการเป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีระบบการเรียนการสอนอย่างหนึ่งมาสู่สถานะการเป็นนักศึกษาที่มีระบบการเรียนการสอนอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ความแตกต่างในระบบการเรียนการสอนของการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปอย่างไม่ซับซ้อนมากนัก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพื่อนที่ไม่ใช่กลุ่มใหญ่ดังเช่นกลุ่มเพื่อนในระดับอุดมศึกษา เนื้อหาการเรียนการสอนและวิธีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างใกล้ชิดกันมากกว่าในระดับอุดมศึกษา เป็นผลมาจากสัดส่วนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงระยะเวลาที่มีต่อเนื้อหาซึ่งมากนัก้อยแตกต่างกัน ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีโอกาสได้พบปะกับผู้สอนและมีความใกล้ชิดกับกลุ่มเพื่อนมากกว่า ด้วยว่าขนาดของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษามีจำนวนมาก ผู้เรียนต้องเรียนแบบกระตือรือร้นและใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง เข้าเรียนในห้องเรียนเดียวกันแต่อาจไม่รู้จักริใครเลยก็ได้ และไม่รู้จักถามใคร เมื่อต้องมีการตัดสินใจจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการคิดวิเคราะห์อย่างมีหลักการและเหตุผล และใช้วิจารณญาณของตนที่ขึ้นอยู่กับระดับวุฒิภาวะของผู้ตัดสินใจเป็นสำคัญ ทั้งนี้ต่างจากผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังต้องมีการพึ่งพาอาศัยอาจารย์ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากกว่าผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา แต่เมื่อครั้งผู้เรียนต้องมีการเปลี่ยนสภาพจากการเป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสภาพของนักศึกษา จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรไปสู่โลกแห่งการทำงาน ฉะนั้น พัฒนาการของนักศึกษาในปีแรกของการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นเวลาที่นักศึกษาเริ่มเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจชีวิตและเข้าใจตนเองอย่างจริงจัง นักศึกษามักมีเอกลักษณ์ของตนเองซึ่งเอกลักษณ์นี้ได้มีการค้นพบมาบ้างแล้วจากในช่วงวัยของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เอกลักษณ์ที่เป็นส่วนบุคคลนี้ จะมีความชัดเจนขึ้นอย่างต่อเนื่อง และได้รับการยืนยันจากการปฏิบัติตน หรือ การแสดงออกของนักศึกษานบนเอกลักษณ์ที่นักศึกษาดำเนินไปด้วยเกิดจากความชอบที่แท้จริง การปฏิบัติตน หรือ

การแสดงออกของนักศึกษาในวัยนี้จะมีความสอดคล้องกับสิ่งที่มีสมรรถนะโดดเด่นในสิ่งที่พวกเขาเป็นอยู่ จนกระทั่งนำไปสู่นาคตที่ตั้งเป้าหมายไว้ การพัฒนาที่เกิดจากองค์ประกอบข้างต้น ได้แก่ หลักสูตร กิจกรรม วิธีการเรียนการสอน คณาจารย์ กลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพต่างๆ ก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ ในช่วงเวลานี้จึงเปรียบเสมือนช่วงหัวเลี้ยวต่อของชีวิตที่เป็นจุดเชื่อมต่อไปสู่นาคต ถ้านักศึกษาสามารถปรับตัวได้ ก็จะสามารถดำเนินชีวิตและเรียนต่อไปในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี (Schilling, 2001) ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนสภาพจากการเป็นนักเรียนมาเป็นนักศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวอย่างมากเมื่อเข้ามาเรียนในสถาบันอุดมศึกษา นักศึกษาจึงต้องมีวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้า มีการเข้าห้องเรียนในรายวิชาที่มีได้ต่อเนื่องตลอดทั้งวัน มีการอ่านอย่างจับใจความเนื่องจากปริมาณของสิ่งที่ค้นคว้าซึ่งมีมากขึ้นตามลำดับขององค์ความรู้นั้นๆ ในบางครั้งดูเหมือนเวลาจะมีไม่พอ ผลการเรียนรู้ก็ไม่ได้ดีเท่าที่ควร บางคนขาดทักษะในการเรียน บางคนขาดแรงจูงใจ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ (Nist and Holschuh, 2000) สิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นอยู่ในความเป็นนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง รวมถึงประสบการณ์ของพวกเขาที่จะสามารถนำพาให้พวกเขาผ่านพ้นจุดเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตทางการศึกษา จึงเป็นเรื่องที่นักการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจัดให้เป็นประเด็นสำคัญ โดยสามารถทำการสรุปแนวทางที่จะทำให้เกิดการปรับตัวในทางที่เป็นประโยชน์ในเป้าหมายหลักคือ นักศึกษาสามารถสอบผ่านในรายวิชาที่ได้ทำการลงทะเบียนในชั้นปีที่หนึ่งได้ในระดับน่าพึงพอใจ และสามารถทำการลงทะเบียนต่อเนื่องไปได้ในรายวิชาของระดับชั้นปีที่สอง อย่างไรก็ตาม แม้นักศึกษาในระดับชั้นปีที่หนึ่งจะถูกคาดหวังให้สอบผ่านรายวิชาเพื่อเลื่อนชั้นไปสู่ชั้นปีที่สองได้ แต่นักศึกษามีได้พบเจอประสบการณ์หรือรับผลดังที่คาดหวังไว้เพียงสองประการดังที่กล่าวมาเท่านั้น แต่ประสบการณ์ที่พวกเขาจะต้องพบเจอและจะต้องใช้ความสามารถในการปรับตัว ยังมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวอีกมากมาย ได้แก่ (1) การพัฒนาสมรรถนะทางด้านปัญญาและทางวิชาการ ซึ่งพวกเขาจึงต้องมีการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในด้านปัญญาเพื่อจะดำรงอยู่ในความเป็นผู้ได้รับการศึกษา พวกเขาจึงมีการพัฒนาคุณลักษณะที่มีการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา (problem solving) และการตัดสินใจแบบสะท้อนกลับ (reflective judgment) ยิ่งไปกว่านั้น พวกเขาจะต้องมีทักษะในการอ่าน การเขียน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้ตามที่เหมาะสม โดยไม่ละเลยการพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมไปพร้อมๆ กัน (2) การสร้างความสัมพันธ์และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคงอยู่ ซึ่งนักศึกษาจะต้องใช้ความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เกิดขึ้น ระหว่างตนเอง กับบุคคลที่อยู่ในประชาคมมหาวิทยาลัย คือ เพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อนรุ่นพี่ คณาจารย์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนงานวิชาการของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ นอกจากจะสร้างความอบอุ่นใจแล้วยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นอีกด้วย (3) พัฒนาความมีเอกลักษณ์ส่วนบุคคล ซึ่งเป็นไปตามหลักของพัฒนาการในมนุษย์ กล่าวได้ว่า หากนักศึกษามีการ

ปรับตัวที่ดีและค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นประตูที่เปิดไปสู่อนาคตที่สดใส และประสบความสำเร็จในชีวิต (4) การตัดสินใจในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่โลกของการทำงาน ที่จะทำให้พวกเขามีความสำเร็จในชีวิต ในขั้นตอนนี้เป็นการทดสอบและค้นหาความชอบที่แท้จริงของตัวนักศึกษาเอง (5) การดำรงรักษาและมีความใส่ใจให้ตนมีสุขภาพดี เนื่องจากวัยของนักศึกษาเป็นวัยแห่งการเจริญเติบโตและใช้พลังค่อนข้างมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีพลังกำลังที่ได้ทำการผลิตมามากเช่นกัน นักศึกษาจึงต้องมีการแบ่งเวลาให้ถูกต้อง หากใช้เวลาไปกับเรื่องไร้สาระ ก็จะทำให้หลงเดินไปในทางผิดได้ง่าย นักศึกษาจึงต้องมีความเข้มแข็งทั้งกำลังกายและกำลังใจในการต่อสู้กับสิ่งยั่วยุและความเครียดต่างๆที่จะเกิดขึ้นได้ (6) การพัฒนาความตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข นักศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวต้องสามารถยอมรับได้ในความแตกต่างระหว่างกันของบุคคลที่เข้ามาอยู่ร่วมกันในทุกๆด้าน (7) การพัฒนาตนให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปที่ต้องการให้เยาวชนรุ่นใหม่เป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบ ไม่เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและผู้อื่น แนวทางปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งทั้ง 7 ประการข้างต้นเป็นแนวทางการปรับตัวในทางบวกที่ผู้ปกครองและคณาจารย์ คาดหวังให้นักศึกษาได้มีการพัฒนาตนไปในทิศทางเดียวกันนี้ และจัดได้ว่านักศึกษาคนนั้นประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ สิ่งที่นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งควรคาดหวังนั้น มิใช่การคาดหวังเพียงการผ่านจากการสอบเลื่อนชั้น หรือระดับเกรดเฉลี่ยเพียงเท่านั้น หากแต่ควรคาดหวังถึงการพัฒนาในทางบวกข้างต้นด้วย ซึ่งสิ่งที่ได้รับนั้นเป็นเสมือนการสั่งสมและหล่อหลอมให้นักศึกษามีคุณสมบัติของการเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาอย่างแท้จริง และเป็นพัฒนาการที่พึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง (Upcraft et al, 2005)

สืบเนื่องจากแนวโน้มในการให้ความสำคัญต่อพัฒนาการของนักศึกษาข้างต้น การจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในหลักสูตรนานาชาติ ย่อมต้องประสบกับบรรยากาศของการปรับตัวของนักศึกษาทั้งในด้านการปรับตัวเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การปรับตัวทางด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการเผชิญหน้ากับความเครียดที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษาเองต้องเผชิญกับการปรับตัวครั้งใหญ่ เพื่อทำให้สถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรนานาชาติ ได้รับการยอมรับและมีความเท่าเทียมกับสถาบันการศึกษาในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษปัจจุบัน การแข่งขันทางการจัดการการอุดมศึกษาได้เป็นประเด็นให้มหาวิทยาลัยนานาชาติประเทศต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนให้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและการบริการเพื่อเข้าสู่ตลาดการแข่งขันและเป็นการให้ความสำคัญในการเปิดระบบการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกันกับโลกภายนอก ดังนั้น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดการสอนในหลักสูตรนานาชาติ จึงต้องเร่งปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่รองรับนักศึกษาจากนานาชาติ

และสร้างระบบการศึกษาที่ใช้ความพยายามในการร่วมมือกันจัดทำหลักสูตรร่วมมือ นับเป็นก้าวอย่างของการพัฒนาด้านคุณภาพของการอุดมศึกษาโลก แนวคิด การศึกษาได้ถูกนำมาหยิบยกเป็นประเด็นสำคัญในการประชุมระดับโลก เรื่อง "การอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21: วิสัยทัศน์และการปฏิบัติ" ณ สำนักงานใหญ่ของยูเนสโก กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งจัดขึ้นระหว่าง วันที่ 5 – 9 ตุลาคม 2542 โดยมีการอภิปรายอย่างหลากหลาย เพื่อทำการพิจารณาและการให้การรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 ด้านการร่างกรอบลำดับความสำคัญในการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอุดมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

ความสำคัญที่กล่าวถึงในปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อการร่างกรอบลำดับความสำคัญในการปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอุดมศึกษา มีประเด็นที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง คือ การเน้นตัวผู้เรียน โดยมุ่งให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์เป็นเป้าหมายหลักสำหรับอนาคต โดยเฉพาะการเน้นผู้เรียนเป็นหลักใหญ่ กล่าวคือ การเน้นความหลากหลายของผู้เรียน สาระวิธีการ การปฏิบัติและวิธีการให้ข้อมูลรวมถึงความร่วมมือกับชุมชนและสังคม เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหา มองเห็นทางแก้และรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางของปฏิญญาดังกล่าว ซึ่งแม้ภารกิจอุดมศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงตามปฏิญญาโลก แต่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ที่จะอยู่ในโลกอย่างมีความสุขและสามารถสร้างประโยชน์ต่อสังคมก็ยังคงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง นักศึกษาจึงควรเป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด หลักแหลม ด้วยการมียุทธศาสตร์ในการเรียนที่ดี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มีวิธีการที่จะหาความรู้ให้แก่ตนเองอย่างชาญฉลาดและสง่างาม อันจะสามารถส่งผลให้เป็นผู้ที่เข้าใจตน เข้าใจวิธีเรียน และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ในทางที่สร้างสรรค์ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2546) ฉะนั้น วิธีการเรียน ซึ่งในที่นี้จะกำหนดขึ้นเป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ตามความถนัดของตนเอง และส่งผลให้การเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้

นอกเหนือจากการให้ความสำคัญต่อปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 แล้ว สถาบันอุดมศึกษาของไทยยังต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงทิศทางในการพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การศึกษาและปฏิบัติตามทิศทางที่กำหนดขึ้นของหลักการของปฏิญญาโลกฯ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฯ ทำให้การดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ เป็นการหันมาให้ความสำคัญต่อนักศึกษาเป็นสำคัญ โดยเน้นการพัฒนาการของหลักสูตรและกระบวนกรการเรียนรู้เพื่อความเป็นคนที่สมบูรณ์ สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการจัดการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและในหลักสูตรจะต้องเน้นให้เกิดการบูรณาการความรู้

ต่างๆ ให้เข้ากันเพื่อความเป็นคนที่สมบูรณ์ ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอน จะต้องมีการฝึก ยุทธศาสตร์การเรียนรู้และการคิดเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจความซับซ้อนของปัญหา และเตรียมนักศึกษา เพื่อความพร้อมต่อความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น นักศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจอย่างถูกต้องถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทที่ประกอบขึ้น ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการ มุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดแก่นักศึกษาในทุกด้าน และตระหนักถึงการจัดการศึกษาให้มีความเป็น นานาชาติ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาของนักศึกษา (Scott, 1994: 73) ด้วยเหตุนี้ สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงได้มีการกำหนดนโยบายความเป็นนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาในไทย เพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยมีการกำหนดแผนพัฒนาอุดมศึกษา ระยะยาว พ.ศ. 2545-2549 เพื่อให้ นักศึกษาเป็นผู้ใฝ่รู้ รู้จักเพิ่มเติมความรู้ และสามารถสร้างยุทธศาสตร์ใหม่ให้กับตนเอง เพื่อสามารถปรับตัว และสามารถรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากกระแสทั้งในด้านบวกและด้านลบได้ (สำนัก มาตรฐานอุดมศึกษา, 2546)

ในส่วนของส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยที่เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติได้รับยอมรับใน ระดับนานาชาติ ภาครัฐบาลได้ดำเนินนโยบายในการเจรจาสัญญาทวิภาคี เพื่อการพัฒนาประเทศไทย ให้เป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีเป้าหมายในการสร้างคนไทยให้ มีคุณภาพด้านวิชาการและวิชาชีพ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศกับนานาชาติ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงได้พัฒนาหลักสูตรนานาชาติขึ้นเป็นจำนวนมาก บริบทต่างๆ ส่งผลให้เกิด การพัฒนาขึ้นในหลายทิศทาง การแข่งขันที่มีเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ หยุดนิ่งซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร พร้อมส่งผลให้เกิดกระแสการ เปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของบุคคลและสังคม ก่อให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย สำหรับนักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาต้องเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการ เปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2540) ชาร์ล ดาร์วิน ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีวิวัฒนาการของเขาเองว่า "สิ่งมีชีวิตต้องอาศัยการ ปรับตัวอยู่ตลอดเวลาจึงจะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ คนจึงต้องปรับตัวอยู่เสมอ และต้องหาวิธีการต่าง ๆ ขจัดปัญหาให้หมดไปด้วยการปรับตัว" ในส่วนของนักศึกษาซึ่งนับเป็นทรัพยากรบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น อีกทั้งนักศึกษาอยู่ในช่วง วัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญมากที่สุดในช่วงชีวิตหนึ่ง ซึ่งชาร์ล ดาร์วิน กล่าวว่า ช่วงระหว่างอายุ 15-25 ปี เป็นช่วงอายุที่คาบเกี่ยวระหว่างวัยรุ่นตอนปลายกับวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นช่วงวัยสำคัญของ ชีวิตที่คนเราจะประสบความสำเร็จหรือวิฤตการณ์ในการปรับตัวได้มากที่สุด (Charles Darwin, อ้าง ในนิภา นิธยาน, 2530)

เมื่อกล่าวถึงวัยรุ่น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ชีวิตประสบการณ์เปลี่ยนแปลงมากในทุกด้าน ทั้งนี้ ด้านร่างกาย จะมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างตามระดับฮอร์โมนเพศที่จะเสริมส่งให้พวกเขาได้มีการพัฒนาให้มีลักษณะเป็น ชายและหญิงอย่างแท้จริง ทางด้านสติปัญญา จะมีการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์สามารถพัฒนาในเรื่องการตัดสินใจได้เกือบเท่ากับวัยผู้ใหญ่ ทั้งนี้การตัดสินใจจะต้องมีการใช้ประสบการณ์ร่วมด้วยซึ่งหากมีการเจริญวัยมากขึ้น การตัดสินใจก็จะทำได้ดีขึ้นด้วย ซึ่งเรียกว่า มีความเป็นผู้ใหญ่ มีวุฒิภาวะ ทางด้านอารมณ์ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านฮอร์โมนของร่างกาย ส่งผลให้มีอารมณ์ที่รุนแรงตัดสินใจเร็ว สำหรับทางด้านสังคมจะมีการเริ่มมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยมีเรื่องทางการแสดงออกทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งเป็นวัยที่เปรียบเสมือนอยู่ท่ามกลางกระแสคลื่นที่รุนแรงที่สุด การเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมของวัยรุ่นจะส่งผลต่อความคิด ทศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพของบุคคลสืบเนื่องต่อไปจนถึงผู้ใหญ่ และการเรียนรู้ของวัยรุ่นนั้นจะได้รับจากบุคคล องค์กรสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว วัด เพราะฉะนั้นสถาบันการศึกษาควรสร้างเสริมพฤติกรรมในการรับรู้ ด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้ครบในทุกด้านแก่นักศึกษาเพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคม สิ่งแวดล้อมทั้งในสถาบันการศึกษาและนอกสถาบันการศึกษา (ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์, 2519)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก งานศึกษาวิจัยของโคแกนและคณะ (Kogan et al, 1994) พบว่าเด็กที่ย้ายที่อยู่บ่อย ๆ เช่น ย้ายที่อยู่อาศัยเพื่อการศึกษา โดยต้องอยู่ห่างไกลบิดา มารดา ต้องปกครองตนเอง และอยู่ในสังคมที่เคยอยู่อย่างสงบไปสู่ชุมชนที่มีแต่ความวุ่นวายจะต้องใช้ความพยายามในการปรับตัว และมีความสับสนมากขึ้น สำหรับในประเทศไทยก็จะพบปัญหาดังกล่าว คือ การย้ายสถาบันการศึกษาจากชั้นมัธยมศึกษาเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา ทำให้ต้องพบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ใหม่ทำให้นักศึกษาต้องมีการปรับตัวในหลายๆด้าน นักศึกษาจึงต้องเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ทั้งจากการถ่ายทอดต่อกันมาหรืออาจแสวงหาการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งหากปรับตัวได้ก็จะใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข แต่ถ้าเขาไม่สามารถปรับตัวได้จะส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้รู้สึกท้อแท้ หมดหวัง เบื่อหน่าย ขาดการกระตือรือร้นต่อการเรียนในชั้นเรียน บางคนประสบความล้มเหลวในชั้นเรียนถึงกับต้องลาออกกลางคันซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเกิดการสูญเปล่าทางการศึกษาได้ ขณะที่มีการศึกษาของ นิดา วุฒิวัย พบว่านักศึกษาที่มีปัญหาด้านการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการศึกษาในชั้นปีที่ 1 นักศึกษามีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจมากคือการเลือกอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ การคบเพื่อน การเลือกสาขาวิชาที่เรียน การตัดสินใจผิดพลาดและต้องเสียเวลาในการเปลี่ยนสาขา และลงเรียนในสาขาวิชาใหม่ ทำให้เสียเวลาและเกิดการสูญเปล่าทางการศึกษา หากนักศึกษขาดยุทธศาสตร์การดำเนินชีวิตที่ดีจะส่งผลให้นักศึกษาตัดสินใจผิด และมักมีผลการเรียนต่ำ ต้องเรียนซ้ำชั้นในรายวิชาเดิมที่ลงทะเบียนเรียนและในบางกรณีต้องพ้นสภาพการเป็นนักศึกษามากถึงร้อยละ 15 ของจำนวนทั้งศึกษาทั้งหมด (นิดา วุฒิวัย, 2543)

ความพยายามในการแก้ปัญหาการปรับตัวและเสริมสร้างยุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษา ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการลดการสูญเสียทางการศึกษาได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการเปิดโอกาสทางการศึกษา และจำนวนของมหาวิทยาลัยมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้นักเรียนมีโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้นทุกปี ขณะเดียวกันผลกระทบที่ตามมา คือ นักศึกษาที่เข้าสู่สถาบันอุดมศึกษานั้นมาจากพื้นฐานด้านความรู้และครอบครัวแตกต่างกันในวงกว้างขึ้น ดังนั้นคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจากหลายแห่งและหลายประเทศ จึงเริ่มค้นพบว่า นักศึกษาที่เข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาหลายคนไม่สามารถเรียนได้ตามมาตรฐานของสถาบันและลาออกกลางคัน ในจำนวนนี้กลับมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี (Peat and Grant, 2000; Zeegers and Martin, 2001) ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีรายงานการสำรวจนักศึกษาที่ออกกลางคันของนักศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนมากถึง 20% ในขณะที่นักศึกษาเมื่อเข้าสู่ชั้นปีที่ 2 แล้ว จะลาออกกลางคันลดลงมาเหลือ 10% (The University of Arizona, 1998) ประเทศอังกฤษได้สำรวจจำนวน นักศึกษาที่ออกกลางคันอยู่ที่ 17% ในปี 2001 (LTSN-ICS Resource Guides, 2001) ในส่วนของประเทศไทยมีข้อมูลทางสถิติแสดงถึงผลการเรียนของนักศึกษา พบว่า แต่ละปีจะมีตัวเลขการลาออกหรือถูกไล่ออกประมาณ 5% ซึ่งถือว่าเป็นการสูญเสียทางการศึกษา ซึ่งสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่ที่จะต้องวางแผนเพื่อลดการสูญเสียเหล่านี้ลงให้ได้ ทั้งนี้ได้เน้นหนักไปโดยเฉพาะที่กลุ่มนักศึกษาที่เข้ามาเรียนแล้วอย่างน้อย 1 ปี (นายยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์, 2549) จากผลข้อมูลทางสถิติที่ได้กล่าวมาสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งต่างเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้มีผู้สนใจศึกษาปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งและพยายามศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหามา เพื่อจะช่วยนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้ประสบความสำเร็จในการเรียน เช่น การศึกษาวิธีการดำรงสภาพการเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า อัตราการออกกลางคันของนักศึกษาทุกสถาบันมีจำนวนสูงเพิ่มขึ้นทุกปี (สมบุญณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2527) จากการศึกษาปัญหาอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาดังกล่าว พบว่า ปัญหาการลาออกกลางคันที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้นเกิดจากสาเหตุดังนี้ (1) การเรียนในห้องไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจ ไม่ทราบจะถามใคร เพื่อนไม่รู้เรื่องพอ ๆ กัน (2) ในสถาบันอุดมศึกษาจะมีการเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ ไม่รู้จักกัน ไม่เข้าใจ ไม่กล้าถาม กลัวว่าจะกลายเป็นจุดสนใจ (3) เมื่อไม่เข้าใจและเรียนไม่รู้เรื่อง ผู้เรียนเกิดความท้อแท้ ไม่มีกำลังใจจะเรียนต่อ ไม่มีแรงจูงใจ และไม่มีสมาธิหรือว่อร์น (4) ผู้เรียนไม่มีสมาธิในการอ่าน ไม่มีสมาธิในการเรียน มีความรู้สึกขี้เกียจไม่ตั้งใจฟังสิ่งที่อาจารย์สอน (5) ผู้เรียนไม่คุ้นกับระบบการสอบ และไม่คุ้นเคยกับประเภทของข้อสอบแบบอัตนัย (6) ผู้เรียนปรับตัวไม่ได้ แบ่งเวลาไม่ถูก (7) ผู้เรียนใช้เวลาในการอ่านหนังสือน้อย ทำ

แบบฝึกหัดน้อย และไม่มีทักษะในการอ่านแบบจับใจความจึงไม่สามารถสรุปประเด็นได้ และ (8) ผู้เรียนคิดถึงบ้าน นอกจากนี้ปัญหาเรื่องผู้เรียนแล้ว สถาบันอุดมศึกษายังพบปัญหาที่เกิดจากผู้สอน ที่ส่งผลให้ผู้เรียนต้องมีการลาออกกลางคันเนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ (1) แม้อาจารย์จะมีความสามารถ คุณภาพดี แต่สอนเข้าใจยาก สอนไม่เข้าใจ อาจารย์ไม่เน้นย้ำจุดสำคัญ (2) อาจารย์สอนเร็ว ฟังแล้วจะจดไม่ทัน จับประเด็นสำคัญของอาจารย์ไม่ถูก (3) การเรียนการสอนไม่ดึงดูดใจ และ (4) ประกาศผลสอบกลางภาค หลังการหมดเขตการถอนรายวิชา (การติด W) (นิตา วุฒิมัย, 2543) สำหรับปัญหาการลาออกกลางคันที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ นักการศึกษาได้มีการศึกษาสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาต้องลาออกกลางคัน พบว่า เมื่อนักศึกษาได้ประสบกับสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความท้อถอยมากกว่าสิ่งที่ให้กำลังใจ นักศึกษาเลือกที่จะลาออกกลางคันมากกว่าศึกษาต่อในสถาบัน และสิ่งที่เป็นกำลังใจให้กับนักศึกษา คือ เมื่อนักศึกษาสามารถเข้าใจเรื่องที่ศึกษาและสนใจในงานที่ทำ มีความสามารถในการยอมรับและปรับตัวกับการเรียน ตลอดจนมีความสามารถที่จะบูรณาการเพื่อนำมาใช้กับชีวิตประจำวันได้ (Cook, 2003) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตราส่วนของการเข้ารับปริญญาบัตร และการลาออกเป็นดัชนีที่บ่งชี้ถึงคุณภาพทางวิชาการของสถาบันนั้นๆ ได้ ดังนั้นการดูแลและช่วยให้นักศึกษาคงอยู่ในสถาบันจนสำเร็จการศึกษาเพื่อออกไปเป็นประชากรที่ดีของสังคมจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ด้วยเหตุดังกล่าว การแก้ปัญหาการลาออกกลางคันจึงควรเริ่มดำเนินการตั้งแต่เมื่อนักศึกษาก้าวเข้าสู่สถาบัน เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษามีโอกาสที่จะได้ป้อนกิจกรรมให้แก่นักศึกษาในการประเมินตนเองตั้งแต่กระบวนการการรับเข้า จากนั้นยังต้องมีกิจกรรมอื่นที่เป็นการช่วยให้การเริ่มต้นใช้ชีวิตของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษามีความราบรื่น อาทิ กิจกรรมการปฐมนิเทศ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการปรับตัวและประเมินตนเองอีกครั้งถึงความสนใจและความถนัดของนักศึกษาเอง ทั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการรู้จักตัวเองและสังมประสบการณ์การเรียนรู้ในปีที่หนึ่งของการเรียน นับเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างค่านิยม การปลูกฝังวินัย และเสาะหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ทั้งหลายทั้งปวงนี้เป็นไปเพื่อจะปรับตัวให้เหมาะกับการดำรงสถานะของการเป็นนักศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา (University Arizona, 1998)

เมื่อเป็นเช่นนี้ สถาบันอุดมศึกษาจึงควรเร่งพิจารณาหาแนวทางการแก้ปัญหาให้ตรงจุดและจริงจัง ผลจากการปฏิบัติในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ปรากฏขึ้นในต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยโคโลราโด ได้มีการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งนักการศึกษาของสถาบันพบว่า เมื่อนักศึกษาได้รับการช่วยเหลือในการปรับตัวทั้งด้านการเรียนและการเข้าใจตนเองแล้ว ปัญหาการลาออกกลางคันจะลดได้ ถึง 6% (University of Colorado, 2003) นอกจากนี้ นักการศึกษาของมหาวิทยาลัยอริโซนา พบว่า นักศึกษาในจำนวน 20% จากจำนวนนักศึกษาทั้งหมดที่ทำคะแนนเกรดเฉลี่ยได้ไม่ถึง 2.0 มักจะลาออกตั้งแต่ในชั้นปีที่ 1 แต่นักศึกษาที่ยังคงศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษ

มักจะเป็นนักศึกษาที่มีความพร้อมในการเรียนและมีความสามารถในการปรับตัวให้กับการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ทั้งในด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมและด้านวิชาการ (University of Arizona, 1998)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการศึกษา ยังคงให้ความสนใจทั้งปัญหาเรื่องการลาออกกลางคันของนักศึกษา และนักศึกษาที่ยังคงอยู่ในระบบ ซึ่งแม้ว่ายังมีนักศึกษาเป็นจำนวนมากที่ไม่ลาออกกลางคัน แต่ก็พบว่ายังคงประสบปัญหาการปรับตัวเพื่อให้อ่านและพัฒนายุทธศาสตร์ในการเรียนให้ได้ผลดี ซึ่งผลของการวิจัย มักระบุว่าพบว่านักเรียนและนักศึกษาจำนวนมากขาดยุทธศาสตร์ในการเรียน (Johnston et al, 1993; Agnew et al, 1993; Jones et al, 1992) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ในการอ่าน และการบริหารจัดการเวลา นักศึกษาที่มีปัญหาในการอ่าน คือ นักศึกษาที่อ่านหนังสือแบบเฉื่อยไม่คิดไปกับผู้เขียน (passive reading) จึงไม่เกิดการพัฒนาการในด้านความเข้าใจ จึงทำให้เข้าใจข้อมูลไม่ได้ดี ลักษณะการอ่านของนักศึกษาเหล่านี้คือการอ่านจากหน้าไปหลังโดยไม่จัดระบบการอ่านและการเก็บข้อมูลล่วงหน้า (advance- organizers) ขณะที่อ่านนักศึกษาจะอ่านไปเรื่อยๆโดยไม่หยุดเพื่อคิดทบทวน หรือจดข้อมูลสำคัญ (take note) สำหรับปัญหาทางด้านการบริหารจัดการเวลา เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องมาจากกิจกรรมมีจำนวนมากจนนักศึกษา จัดลำดับความสำคัญไม่ถูกและบริหารเวลาไม่ดี จึงส่งผลต่อการเรียน (Lawler-Prince et al, 1993) จึงจะพอสรุปได้ในเบื้องต้นว่า หากนักศึกษามีแนวทางในการเรียนที่ดี หรือมียุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ถูกต้อง จะสามารถส่งผลให้เกิดผลการเรียนที่ดีได้ แต่ก็ยังมีสถาบันการศึกษาไม่มากนักที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนายุทธศาสตร์ในการเรียนรู้เสริมให้แก่ นักศึกษาของตนเพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถใช้เป็นกลวิธีในการเรียนรู้ หรือเรียกว่าพัฒนาการในด้านยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ดังนั้น การสอนยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ถูกต้องจึงมีความจำเป็น เนื่องจากนักศึกษาสามารถนำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันในอนาคตทั้งในชีวิตการทำงาน การศึกษาค้นคว้าและแก้ปัญหาได้ (Diekhoff & Dansereau, 1982)

ในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง จะพบว่าเมื่อต่างสถานที่และมีบริบทต่างกันก็มักจะมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาแตกต่างกันไป เมื่อพิจารณาถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีของประเทศไทยในภาพรวมแล้ว พบว่าการจัดการเรียนการสอนกำลังประสบปัญหาวิกฤติซึ่งต้องเร่งแก้ไข ข้อบ่งชี้หนึ่งที่แสดงให้เห็นชัดถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีของไทย ได้แก่ จุดอ่อนด้อยของการศึกษาไทยด้านคุณภาพการศึกษาที่ยังต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการสอนที่เน้นการท่องจำ การเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ รวมถึงการเน้นปริมาณของเนื้อหา นอกจากนี้ พบว่าผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่มีอายุใกล้ถึงวัยผู้ใหญ่แล้ว ยังมีความบกพร่องด้านบุคลิกภาพ ขาดยุทธศาสตร์ ประสบการณ์ด้านวิจัย และขาดยุทธศาสตร์ในการเรียน (สำนักคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ, 2542; พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; ประสาร มาลาถตลและคณะ,

2530) ดังนี้แล้ว ปัญหาการขาดคุณสมบัติของการเป็นนักศึกษาที่สามารถเรียนได้เป็นอย่างดี หรือขาดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลไปถึงปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย เป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาต้องรีบให้ความช่วยเหลือ หรือ เสนอแนวทางให้นักศึกษาสามารถดำรงอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาได้ ซึ่งต้องจัดให้มีการเริ่มกระบวนการช่วยนี้ตั้งแต่เริ่มแรก คือ ตั้งแต่แรกเข้าชั้นปีที่ 1 ไม่ว่าจะนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งจะลาออกหรือไม่ แต่การให้ความสำคัญแก่นักศึกษาในชั้นปีที่ 1 เป็นเรื่องที่ต้องนำมาพิจารณา เนื่องจากการพัฒนาด้านสติปัญญา ความจำและความเข้าใจเกิดขึ้นมากที่สุด ในขณะที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 (Washington Center, 2001) ประสบการณ์ในปีแรกของการดำรงอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาจึงเปรียบเสมือนกับการเปิดหน้าต่างแห่งโอกาส (window of opportunity) ที่จะให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปรับตัวได้มากที่สุด และประการสำคัญการฝึกการพัฒนาวินัยและยุทธศาสตร์ในการเรียนให้แก่ นักศึกษาในชั้นปีที่ 1 นับเป็นรากฐานของการเรียนของชั้นปีต่อไป (Schilling, 2001)

หลักการที่สำคัญเพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตัวกับการเรียนในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุข นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำเป็นต้องมีการเรียนรู้และลักษณะ 5 ประการ (Tinto, 1980) คือ

- (1) จำต้องเรียนรู้วัฒนธรรมการเรียนในมหาวิทยาลัย
- (2) จำต้องมีอาจารย์ที่ปรึกษา
- (3) จำต้องรู้จักบริหารเวลา
- (4) จำต้องมียุทธศาสตร์ในการเรียน
- (5) จำต้องให้เวลาในการทำงานรายงานและค้นคว้า

วิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการปรับตัว คือ อาจารย์ควรมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีการปรับตัวมาสู่การเป็นนักศึกษาที่สมบูรณ์ ดังนั้นอาจารย์จำเป็นต้องช่วยให้นักศึกษาให้ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนในสถาบันอุดมศึกษากับการเรียนในระดับมัธยมปลาย กล่าวคือ ในสถาบันอุดมศึกษา นักศึกษาต้องพึ่งตนเองมากกว่า มีแรงจูงใจน้อยกว่า มีสมาธิในการอ่านและการเรียนน้อยกว่า แต่กลับมีความรับผิดชอบสูงกว่าในระดับมัธยมปลาย จึงอาจทำให้เกิดการปรับตัวกับการเรียนได้ยากกว่า (นิตา วุฒิวิทย์, 2543) ส่วนสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศก็ตระหนักถึงความสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างการดำรงอยู่ของนักศึกษาในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา กับในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น จึงมีการเสนอแนวคิดการพัฒนาการปรับตัว คือ การให้ความสำคัญกับรายวิชาที่เรียนและการสัมมนา ทั้งนี้ ศูนย์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียน เป็นแนวคิดที่ถูกหยิบยกขึ้นมาอธิบายให้ถูกต้องยิ่งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับความสำเร็จในการศึกษา (University of Texas, 2005) ด้วยเหตุผลที่ว่า พันธกิจของศูนย์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนนี้ คือ การให้บริการและช่วยนักศึกษาในเรื่องการเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาได้รับความสำเร็จในการเรียน สามารถเรียนรู้วิธีเรียนรู้และการเรียนตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดี ดังนั้น การบริการและการฝึกหัดจึงประกอบด้วย เทคนิคในการเรียน การจดโน้ต การอ่านให้จำและเข้าใจ การแก้ปัญหาการเรียน การบริหารชีวิต หรือนักศึกษา

สามารถเข้าพบเจ้าหน้าที่เป็นการส่วนตัวหรือติดต่อผ่านทางเว็บไซต์ก็ได้ (University of Texas, 2005) ซึ่งแนวทางในการบริหารจัดการให้เกิดศูนย์เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียน เป็นแนวความคิดที่เกิดประโยชน์แก่นักศึกษา ซึ่งให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาอย่างจริงจัง อีกทั้งยังเป็นนวัตกรรมทางการบริหารจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ควรนำมาใช้ในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยรวมอยู่ในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้เสนอนโยบายการพัฒนาการศึกษาของไทย เพื่อส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยการพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทยและเปิดสู่ภูมิภาค ที่มุ่งยกระดับมาตรฐานและสมรรถนะของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้มีมาตรฐานสากลทั้งในเชิงวิชาการและการบริหาร รวมทั้งการสร้างสัมพันธภาพให้สถาบันอุดมศึกษาเข้าไปมีบทบาทบนเวทีนานาชาติ ตลอดจนสามารถจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสากลอย่างมีคุณภาพให้กับนักศึกษาไทยและนักศึกษาจากต่างประเทศในหลักสูตรนานาชาติได้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องมีการเตรียมตัวที่จะรองรับนักศึกษาที่มาจากหลายชาติ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานการเรียนและสังคม และช่วยสนับสนุนนักศึกษาในการปรับตัวด้านการเรียนเพื่อความสำเร็จในการศึกษาและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาไทยมีบทบาทในเวทีภูมิภาคและนานาชาติโดยได้กำหนดมาตรการในการส่งเสริมการศึกษานานาชาติ โดยมีการเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติ ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศที่มีคุณภาพมาเปิดบริการให้การศึกษาในประเทศไทย ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษานานาชาติซึ่งประกอบด้วยนักศึกษาไทยและนักศึกษาต่างชาติ จึงเป็นสถาบันที่ควรส่งเสริมความเป็นสากลให้กับการศึกษาไทยเช่นกัน (ธเนศ จิตสุทธิภากร, 2547) สถาบันอุดมศึกษานานาชาติในประเทศไทยจึงไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยง การดูแลและสนับสนุนนักศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 ด้วยการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของการเริ่มต้นการศึกษาระดับอุดมศึกษา

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น บ่งชี้ให้เห็นว่า การให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาในประเทศไทย เพื่อปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ ยังไม่ได้รับการส่งเสริมจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยอย่างจริงจัง และยังไม่มีการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้นักศึกษาโดยคำนึงถึง หลักการพัฒนาการศึกษาซึ่งเป็นแนวทางที่จะแก้ปัญหาการปรับตัวไม่ได้ของนักศึกษา ทั้งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาให้สามารถดำรงตนอยู่ในมหาวิทยาลัยได้ อันจะส่งผลดีสู่การพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมและการเรียนของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาของไทยหลายแห่งได้เปิดสอนหลักสูตรนานาชาติ เพื่อทำการสอนนักศึกษาไทยและนักศึกษาต่างชาติ ดังนั้น จึงควรต้องตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างมาตรฐานการศึกษาและการให้ความสำคัญกับการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นสากล

ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบศูนย์ยุทธศาสตร์การเรียนรู้สำหรับมหาวิทยาลัยนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาหลักสูตรนานาชาติ ทั้งนักศึกษาไทยและต่างชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สำรววยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษาไทยและต่างชาติในสถาบันอุดมศึกษาหลักสูตรนานาชาติสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา
2. พัฒนารูปแบบศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา
3. นำเสนอยุทธศาสตร์ส่งเสริมประสิทธิภาพของหลักสูตรนานาชาติ ด้วยศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตในการศึกษายุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดย

1) ศึกษาเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่สอนหลักสูตรนานาชาติและมีนักศึกษาต่างชาติไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 5 ของนักศึกษา ตามรายงานของคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยพบว่ามีสถาบันอุดมศึกษา เพียง 4 แห่งเท่านั้น ที่มีนักศึกษาต่างชาติไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 5 คือ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และวิทยาลัยมิชชัน ดังนั้นถ้าสูงกว่าร้อยละ 5 จะทำให้ ขาดความหลากหลาย

2) ศึกษาเฉพาะนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติชั้นปีที่ 1 ของสถาบันอุดมศึกษาตามคุณสมบัติ ในข้อที่ 1

3) ใช้แบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ล่าสุด และชุดแนะแนวกิจกรรมพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ เป็นเครื่องมือการวิจัยเพื่อสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งแบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ล่าสุดและชุดแนะแนวกิจกรรมพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ (1) หมวดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการจัดทำข้อมูล การแยก แยกใจความหลักและใจความรองและการสอบ (2) หมวดความตั้งใจในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ การลดความกังวล การพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและแรงจูงใจ และ (3) หมวดการบริหารและจัดการตนเอง ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ การมีสมาธิ การประเมินตนเองโดยการสอบ การใช้ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเรียน และการบริหารเวลา

ข้อจำกัดในการวิจัย

แบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ภาษาที่ ฉบับต้นฉบับมีชื่อความเป็นภาษาอังกฤษ แต่เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนั้นเป็นนักศึกษาสัญชาติไทยมากที่สุด และเพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความหมายของแบบสำรวจ ผู้วิจัยจึงได้แปลเอกสารให้เป็นภาษาไทยและคงไว้ซึ่งความหมายเดิมทุกประการ โดยผ่านขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิและการทำการทดลองกับกลุ่มทดลอง (pilot study) ก่อนการนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติเพื่อการปรับตัวในการเรียนในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้แบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ และชุดกิจกรรมแนะแนวการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ ภาษาที่ เป็นเครื่องมือในการสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ การพัฒนายุทธศาสตร์ และการบริหารจัดการเพื่อพัฒนานักศึกษา ดังนั้น รูปแบบศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้จึงประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ (1) ผู้ให้บริการ ได้แก่ นักศึกษา (2) การให้บริการศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ ได้แก่ การพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ การสอบ และการแนะแนว (3) การบริหารจัดการ ได้แก่ โครงสร้างและบุคลากร งบประมาณ การจัดสรรเทศะ การจัดสรรทรัพยากร การประชาสัมพันธ์และการตลาด และการติดตามและประเมิน

ศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง หน่วยงานสังกัดฝ่ายกิจการนักศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพันธกิจในการให้บริการการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้แก่นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดความพร้อมด้านยุทธศาสตร์การเรียนรู้ โดยมีสาระหลักในการให้บริการเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อป้องกันการลาออกและส่งเสริมการคงสภาพของนักศึกษา โดยมีมุ่งหมายให้นักศึกษาตระหนักถึงความสามารถและยุทธศาสตร์ของตนเอง เพื่อความพร้อมในการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง แนวทาง หรือวิธีการที่ใช้ในการแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ระดับบุคคล ได้แก่ ชุดแนะแนวกิจกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ และยุทธศาสตร์ระดับองค์กร หรือระดับสถาบัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ส่งเสริมประสิทธิภาพหลักสูตรนานาชาติ

ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ลัสซี (The Learning and Study Strategies Inventory: LASSI) หมายถึง หมวดรายการการเรียนรู้และยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ (1) แบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ลัสซี และ (2) ชุดแนะแนวกิจกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้

แบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ลัสซี หมายถึง ข้อคำถามเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ (1) หมวดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ กระบวนการจัดกระทำข้อมูล การแยกแยะใจความหลักและใจความรอง และการสอบ (2) หมวดความตั้งใจในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ คือ การลดความกังวล การพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและแรงจูงใจ และ (3) หมวดการบริหารและจัดการตนเอง ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ การมีสมาธิ การประเมินตนเองโดยการสอบ การใช้ทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการบริหารเวลา

ชุดแนะแนวกิจกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการดำเนินการเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษา ที่นำมาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ของผู้ที่ทำแบบสำรวจแล้วพบว่า อยู่ในระดับที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาและมีความจำเป็นต้องพัฒนามาก ตามเกณฑ์ของแบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ลัสซี โดยให้นักศึกษาได้รู้จักใช้ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วยชุดกิจกรรม 3 หมวด 10 ยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับแบบสำรวจยุทธศาสตร์การเรียนรู้ลัสซีข้างต้น

หลักสูตรนานาชาติ หมายถึง หลักสูตรที่สอนนักศึกษา โดยมีลักษณะดังนี้

1. ใช้หลักสูตร และเนื้อหาสาระที่มีมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับจากสถาบันในต่างประเทศที่รับรองโดยรัฐบาลไทย
2. ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสื่อในการเรียนการสอน
3. เปิดโอกาสให้นักศึกษาต่างชาติเข้าศึกษา
4. มีคณาจารย์ที่มีคุณภาพ หลากหลาย และเป็นที่ยอมรับจากสถาบันในต่างประเทศที่รับรองโดยรัฐบาลไทย
5. ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติโดยสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศและสามารถโอนหน่วยกิตไปยังสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศได้

ยุทธศาสตร์ส่งเสริมประสิทธิภาพหลักสูตรนานาชาติด้วยศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง แนวทางในการส่งเสริมประสิทธิภาพหลักสูตรนานาชาติด้วยศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมปัจจัยภายนอก โอกาสและอุปสรรค

และปัจจัยภายใน จุดอ่อนจุดแข็ง (SWOT) ของศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้และหลักสูตรนานาชาติ จากนั้นจึงนำเสนอเป็นยุทธวิธี

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาไทยหรือต่างชาติที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหลักสูตรนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา

การส่งเสริมจริยธรรม หมายถึง การสร้างจิตสำนึกให้นักศึกษาตระหนักถึงการได้มีส่วนร่วมด้วยสังคมโดยการแบ่งปันความรู้ และการนึกถึงผู้อื่น

วัฒนธรรม หมายถึง การกระทำและความเชื่อของแต่ละสังคมที่มีเอกลักษณ์ของตน เช่นท่าทีของการแสดงความคิดเห็น การเรียน และการปรับตัว

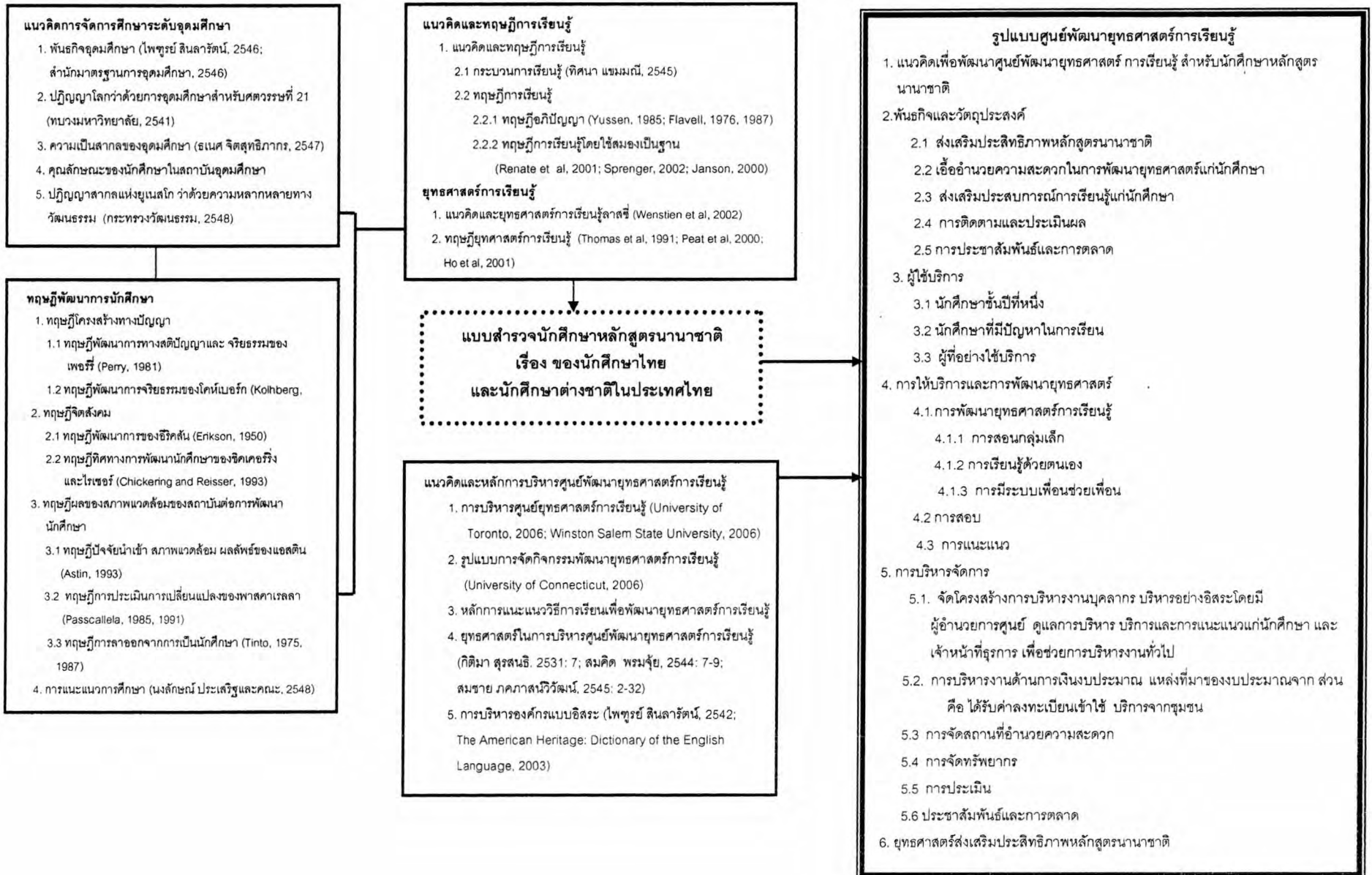
ความเป็นสากลของศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมายถึง การบริการและ การพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับระดับนานาชาติ มีสภาพแวดล้อมและการเรียนการสอนที่เป็นนานาชาติ และมีการร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษานานาชาติทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยพิจารณาจากจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้า มาศึกษา และจำกิจกรรมที่เป็นการร่วมมือระหว่าง สถาบันในประเทศไทยและสถาบันนานาชาติ

การบริหารแบบอิสระ หมายถึง การบริหารจัดการหน่วยงานโดยอิสระไม่ได้อยู่ภายใต้หน่วยงานใดโดยการบริหารจัดการแบบอิสระนี้ หมายถึง การบริหารจัดการในเรื่องของการบริหารวิชาการ งานบุคคล การบริหารทรัพยากร งบประมาณ และการหารายได้เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากการรับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันอุดมศึกษาต้นสังกัด (The American Heritage: Dictionary of the English Language, 2003) ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อให้เกิดความคล่องตัว ในการดำเนินการช่วงการจัดตั้งของมหาวิทยาลัย โดยการบริหารแบบอิสระนี้เป็นไปเพื่อความคล่องตัว และมีความสอดคล้องกับความเป็นอิสระของหน่วยงาน มีความยืดหยุ่น เพื่อการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา” มีรายละเอียด ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 1 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง “การพัฒนา รูปแบบศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาหลักสูตรนานาชาติ ที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา

อธิบายกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง "การพัฒนา รูปแบบศูนย์พัฒนาศาสตร์การเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาหลักสูตรนานาชาติ ที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษา" มี รายละเอียดของสาระ ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

1.1 ภารกิจอุดมศึกษา

อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ส่งผลให้การพัฒนาการศึกษาของไทยเป็นเรื่องเร่งด่วน ดังนั้นภารกิจอุดมศึกษาไทยจึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนให้ สมบูรณ์แบบ

1.2 ปฏิญญาโลกว่าด้วยการอุดมศึกษาสำหรับศตวรรษที่21

การปฏิรูปอุดมศึกษาของโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงาน และ สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน จึงให้การรับรองโดยปฏิญญาโลกว่าด้วยการะกิจใหม่โดยการเน้นผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์หิวจรรย์ปัญหาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ ภารกิจอุดมศึกษาไทย

1.3 ความเป็นสากลของอุดมศึกษา

ประเทศไทยเห็นความสำคัญในความเป็นสากลของอุดมศึกษา จึงกำหนด แผนการศึกษาโดยการยกระดับมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาใน กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน แผนพัฒนาการศึกษามีวัตถุประสงค์หลักคือ การสร้างคนให้มีคุณภาพด้าน วิชาการและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้น ความเป็นสากลอุดมศึกษามี ความสำคัญยิ่ง เนื่องจากโลกเราเล็กลง เพราะการเชื่อมโยงระหว่างประเทศมีมากขึ้น ดังนั้นความเป็น สากลของอุดมศึกษา จึงเป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก (ธเนศ จิตสุทธิภากร, 2547)

1.4 คุณลักษณะของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

1.4.1 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ. 2542

การปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลให้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย ประเด็นที่สำคัญของการปฏิรูป การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542) โดยมีแนว ทางการพัฒนาด้านหลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนา

ตนเองได้ เน้นให้ผู้เรียนมีความสำคัญ สถาบันอุดมศึกษาต้องช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกเวลาทุกสถานที่ ทั้งนี้ ได้กำหนดให้มีแนวทางการพัฒนาด้านการจัดเนื้อหาสาระโดยจัดสาระทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างระหว่างบุคคล สำหรับ แนวทางการพัฒนาด้านกระบวนการเรียนรู้ โดยบูรณาการสาระ ปลูกฝังให้มีนิสัยรักการอ่านและการใฝ่รู้ ผู้เรียนควรได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้วยการลงมือทำปฏิบัติจริง ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ดังนั้นตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 จึงได้มีการกำหนดที่จะมุ่งสร้างบัณฑิตให้มีคุณภาพมีนิสัยรักการอ่าน มีคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ รวมทั้งมียุทธศาสตร์ในการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติจริงได้ โดยมีเป้าหมายในการดำเนินยุทธวิธีพัฒนาบัณฑิตอุดมคติ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางภารกิจอุดมศึกษาไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 คณะกรรมการการประสานงานกิจกรรมพัฒนาบัณฑิตไทย จึงมีเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาโดยเน้นกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้เร็วและพัฒนาบัณฑิตที่สมบูรณ์

1.4.2 ประสบการณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และการปรับตัวในการเรียน

ในการใช้ชีวิตการศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ในสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นเวลาที่นักศึกษาเตรียมตัวเพื่ออนาคต มีการพัฒนาการเรียนยุทธศาสตร์การเรียนรู้ และค่านิยมของชีวิต นักศึกษาต้องปรับตัวกับการศึกษา และสังคมอุดมศึกษา ถ้านักศึกษาสามารถปรับตัวได้ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตมีความราบรื่นและเรียนต่อไปได้ (Schilling, 2001) ปัญหาหนึ่งในการปรับตัว คือ การพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับหน้าที่ในการเรียน การเรียนการสอนและความคาดหวังของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา แตกต่างจากมัธยมศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความคาดหวังว่านักศึกษาสามารถเรียนเองได้ คิดเองเป็น รับผิดชอบงานและกิจกรรมได้ ดังนั้นการดูแลและใส่ใจจากอาจารย์ผู้สอนจะมีให้น้อยกว่ามัธยมศึกษา แต่ตามหลักทฤษฎีการพัฒนาการของโคห์เบอร์ก อิริคสัน และ ชิคเกอร์ริง การพัฒนาการเป็นไปตามขั้นตอนและต้องได้รับการพัฒนา

1.4.3 ความแตกต่างในการเรียนของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางระดับการศึกษาให้สูงขึ้นไป แน่นนอนที่สุดว่าการศึกษาระดับที่สูงขึ้นนั้นย่อมมีความยากเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบทเรียน วิธีการเรียน และเพื่อนร่วมชั้นเรียน การเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในชั้นปีที่ 1 ที่เพิ่งสลัดคราบของการเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมา ย่อมต้องพบเจอกับประสบการณ์ใหม่ๆมากมาย เช่น ขนาดของกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน จากเดิมรู้จักกันแทบทุกคนที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกัน แต่เมื่อมาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อนร่วมเรียนก็มีใช้กลุ่มเดิมกันตลอดทั้งภาคการศึกษา และจะพบเจอกับเพื่อน

ใหม่ๆตลอด เพื่อนที่นักศึกษาจะพบก็คือผู้ที่มาลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเดียวกัน บางครั้งเรียนไม่เข้าใจก็ไม่ว่าจะถามใคร วิธีการเรียนจะต้องมีความพยายามและเรียนแบบกระตือรือร้นอย่างมาก มิฉะนั้นแล้วองค์ความรู้ที่มีอยู่มากอาจจะไม่สามารถเก็บเกี่ยวให้ครบถ้วนได้ ซึ่งแตกต่างกับบทเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีน้อยกว่า นอกจากนี้ในเรื่องของการทดสอบ ในระดับมัธยมศึกษามักเป็นข้อสอบแบบปรนัยที่ให้เลือกตอบ แต่สำหรับข้อทดสอบในระดับอุดมศึกษา อาจารย์ผู้สอนจะคาดหวังให้นักศึกษาสามารถอธิบายข้อคำตอบด้วยความเข้าใจและในบางครั้งจะต้องสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นนวัตกรรมขึ้นมานำเสนอในการตอบข้อสอบด้วย ฉะนั้น นักศึกษาจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างในการเรียนระหว่างมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา การได้เข้าใจความแตกต่างระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยจะช่วยให้นักศึกษาได้เข้าใจถึงสิ่งที่เขาจะต้องปฏิบัติเมื่อเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา (Nist and Holschuh, 2000; นิดา วุฒิวัย, 2543)

1.4.4 การลาออกกลางคันของนักศึกษา

การลาออกกลางคันของนักศึกษา เกิดจากความไม่พอใจกับผลการเรียน และมีทักษะการเรียนที่ไม่ดีพอ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมาก และนักศึกษาที่มีปัญหาผลการเรียนไม่ดีเป็นกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการลาออกกลางคัน (Busby, 1995) ปัญหาการลาออกกลางคันมักเกิดขึ้นในชั้นปีที่ 1 เนื่องจากนักศึกษาต้องปรับตัวให้สามารถอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาได้เป็นอย่างดี ปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกิดการลาออกกลางคัน คือ การได้รับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด ซึ่งหากได้ทำการตรวจสอบย้อนไปถึงสาเหตุที่ทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เชื่อได้ว่าสาเหตุประการหนึ่งเกิดจากนักศึกษาขาดยุทธศาสตร์ในการเรียนรู้ หรือ นักศึกษาไม่มีเทคนิคในการหาความรู้และไม่สามารถทำความเข้าใจกับบทเรียนได้ นอกจากนี้ อาจเกิดจากปัญหาทางด้าน การปรับตัว การบริหารเวลา และปัญหาส่วนตัวอื่นๆ เพื่อเป็นการป้องกันให้เกิดปัญหาการลาออกกลางคันของนักศึกษา โดยการให้นักศึกษาเหล่านี้ได้รับการพัฒนาด้าน ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ได้รับการแนะแนว มีการอบรม หรือมีศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์เพื่อรองรับกับนักศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ ปัญหาการลาออกกลางคันจะลดลง แม้มีใช้กรณีที่นักศึกษาต้องการลาออกกลางคัน แต่มีปัญหาด้านการเรียน นักศึกษาก็จะได้รับการดูแลเช่นกัน (นิดา วุฒิวัย, 2543)

1.4.5 การดำรงสภาพการเป็นนักศึกษา

การดำรงสภาพการเป็นนักศึกษา คือ การที่นักศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อศึกษาต่อเนื่องและคาดว่าจะประสบความสำเร็จจนกระทั่งจบการศึกษา นักศึกษาที่มีแนวโน้มที่จะดำรงสภาพการเป็นนักศึกษาอยู่ได้ คือ ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ โดยการผสมผสานทางวิชาการและสังคม เพื่อให้นักศึกษาจะได้พบเอกลักษณ์และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการศึกษา (Tinto, 1980) นอกจากนี้ Cook (Cook, 2003) ได้เสนอว่า ถ้านักศึกษาปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ อัตราการลาออกกลางคันของ

นักศึกษาจะลดลง วิธีการที่จะดำเนินการเพื่อให้เกิดการดำรงสภาพการเป็นนักศึกษา ได้แก่ พยายามเรียนให้ทันเพื่อนและเข้าใจบทเรียน สนใจสิ่งที่เรียน ควรปรับตัวให้เข้ากับการเรียนและสังคม นำความรู้ไปปรับใช้กับสภาพตามจริง มีแนวคิดในการสร้างสรรค์และผสมผสานวิชาการกับสังคมได้

1.5 ปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2548 ได้มีการประชุมสมัชชาแห่งชาติว่าด้วย คนไทยกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2548) เนื้อหาสาระเป็นไปเพื่อการรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการประชุม ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 โดยหน่วยบริหารของยูเนสโก (UNESCO) ได้จัดประชุมใหญ่ขึ้นเพื่อรับรองปฏิญญาสากลแห่งยูเนสโกว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเป็นเนื้อความเกี่ยวกับสิ่งที่ นายโคอิจิโร มัทสึอุระ ผู้อำนวยการใหญ่ ได้ประกาศว่า การประชุมนานาชาตินี้เป็นเครื่องมือกำหนดมาตรฐานที่เข้าใจได้ และเป็นการยกระดับความหลากหลายทางวัฒนธรรมขึ้น ทั้งนี้ มรดกร่วมกันของมนุษยชนเป็นความจำเป็นสำหรับเผ่าพันธุ์มนุษย์เท่าๆกับความหลากหลายทางชีวภาพในอาณาจักรของธรรมชาติ และทำให้การปกป้องคุ้มครองกลายเป็นความจำเป็นทางจริยธรรมอันไม่อาจแยกออกจากความเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ ปฏิญญาสากลของยูเนสโก ว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมพร้อมกับแนวทางหลักของแผนปฏิบัติการ เป็นปัจจัยกำหนดไปสู่โลกาภิวัตน์ของความเป็นมนุษย์ ยูเนสโกได้รับเกียรติให้อยู่ในแนวหน้าของขบวนการที่ชักนำมนุษยชาติทั้งปวงเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

แนวทางหลักของแผนปฏิบัติการสำหรับการดำเนินงานปฏิญญาสากลแห่งยูเนสโก ว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่รัฐสมาชิกมีพันธะจะต้องดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมในอันที่จะเผยแพร่โดยกว้างขวาง โดยให้ความร่วมมือกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังต่อไปนี้ (1) การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและการปฏิบัติที่ดีที่สุดในเชิงพหุนิยมทางวัฒนธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการเข้าร่วมและมีส่วนร่วมของบุคคลและกลุ่มต่างๆ ในสังคมหลากหลายจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (2) กระตุ้นให้เกิดความหลากหลายทางภาษา ในขณะที่เคารพต่อภาษาแม่ ในทุกระดับของการศึกษาในที่สามารถทำได้ และสนับสนุนการเรียนรู้หลายภาษานับแต่วัยเยาว์

2. ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษา

3.1 ทฤษฎีโครงสร้างทางปัญญา (cognitive-structural theories)

3.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมของเพอร์รี (Perry's scheme & intellectual and ethical development)

เพอร์รี่ (Perry, 1970) ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาการเป็นแบบแผนของการแสดงออก 9 ตำแหน่ง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ เริ่มตั้งแต่ตำแหน่งที่ 1 – 3 เรียกว่า ตำแหน่งความเป็นสอง (dualism modified) ในตำแหน่งนี้บุคคลจะแยกแยะข้อมูลเป็น 2 ด้านอย่างชัดเจนคือ ด้านถูกและด้านผิดเท่านั้น ต่อมาเป็นตำแหน่งที่ 4 – 6 เรียกว่า การค้นหาความสัมพันธ์ (relativism discovered) บุคคลจะเริ่มเข้าใจถึงความซับซ้อนรู้ว่าความรู้ประกอบไปด้วยบริบทและความสัมพันธ์ เริ่มมีความคิดวิเคราะห์ สามารถวิจารณ์ความคิดของตนเองและผู้อื่นได้ สุดท้ายเป็นตำแหน่งที่ 7 – 9 เรียกว่า การพัฒนาความยึดมั่นผูกพันในสัมพันธภาพ (commitments in relativism developed) ผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่งนี้จะเริ่มค้นพบตนเอง โดยมีพื้นฐานของข้อเท็จจริงในโลกที่มีความยึดมั่นผูกพันต่อความคิด ค่านิยม และพฤติกรรมต่อบุคคลอื่น เช่นมีความยึดมั่นในศาสนา (King, 1978) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุด

3.1.2 ทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์เบอร์ก (Kohlberg's theory of moral development)

โคห์เบอร์ก (Kohlberg, 1984) ทำการศึกษาพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของเด็กอายุระหว่าง 3-16 ปี พบว่าเด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมไม่แตกต่างจากพัฒนาการด้านอื่นเท่าไร เขาได้อธิบายพัฒนาการด้านศีลธรรมและจริยธรรมตามลำดับขั้นของความคิดและสติปัญญา โดยได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กออกเป็น 3 ช่วงและ 6 ขั้น พัฒนาการจะเกิดขึ้นตามระดับของสติปัญญา และขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

ช่วงที่ 1 ขั้นก่อนจริยธรรม (pre-conventional morality) อายุระหว่าง 3 – 10 ปี เด็กอายุก่อน 10 ปีจะยังไม่มีหลักจริยธรรมที่แท้จริง แต่เขาเหล่านั้นอยู่ในช่วงของการพัฒนาหลักจริยธรรม ในช่วงนี้แบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ขั้นคือ

- ขั้นที่ 1 ขั้นของการยอมทำตามคำสั่งที่กำหนดว่าดีหรือไม่ดี (stage of obedience/disobedience) อายุ 3 -7 ปี เด็กจะเคารพกฎเกณฑ์ ยอมทำตามสิ่งที่สังคมยอมรับว่าดี และหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ

- ขั้นที่ 2 ขั้นของการกระทำตามความพอใจและความสนใจของตนเอง (hedonistic self-interest) อายุ 7-10 ปี โดยรางวัลจะเป็นเครื่องล่อในการปรับพฤติกรรมให้เด็กคล้อยตามเพื่อหวังสิ่งตอบแทนนั้นๆ

ช่วงที่ 2 ขั้นยึดตามคำสั่ง (the conventional level) อายุระหว่าง 10-13 ปี เด็กจะรู้จักการแสดงบทบาทที่มีพื้นฐานอยู่บนมาตรฐานของสังคม เด็กจะมองเรื่องต่างๆ เป็นความถูกความผิด เพียงด้านใดด้านหนึ่ง แบ่งพัฒนาการออกเป็น 2 ขั้น คือ

- ขั้นที่ 3 ขั้นทำตามกฎ ประพฤติตนเป็นคนดีอยู่ในโอวาท อายุ 10 ปี เด็กจะคล้อยตามกฎเกณฑ์ต่างๆ และปฏิบัติตนในทางที่บุคคลทั่วไปยอมรับ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้แก่พ่อแม่ เนื่องจากเด็กในวัยนี้ต้องการให้ผู้อื่นรัก และยอมรับในตัวเขา

- ขั้นที่ 4 ขั้นการยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมาย หน้าที่และสิทธิของตน อายุระหว่าง 12 – 13 ปี เด็กจะมีลักษณะของการยอมรับนับถือในสังคมส่วนรวม มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายและคำสั่งต่างๆ มีความเข้าใจความคิดรวบยอดของคำปฏิญาณที่ตนเองกล่าว และยึดมั่นปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

ช่วงที่ 3 ขั้นยึดหลักแห่งตน (post-conventional morality) อายุ 13 ปีขึ้นไป เด็กจะมีการยอมรับหลักศีลธรรมประจำใจที่สูงขึ้นกว่าหลักจริยธรรมเดิม ในระดับนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นคือ

- ขั้นที่ 5 หลักศีลธรรมประจำใจ ยอมรับกฎเกณฑ์สังคม และเข้าใจในสิทธิมนุษยชน เด็กจะมีลักษณะคล้อยตามและมีการยอมรับนับถือ ทำตามสัญญาและข้อตกลงเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ส่วนรวม

- ขั้นที่ 6 ขั้นของการสร้างคุณธรรมประจำใจ เมื่อบุคคลพัฒนามาถึงขั้นนี้ จะมีลักษณะคล้อยตามในสิ่งที่ตนยึดถือ เพื่อหลีกเลี่ยงการตำหนิตนเอง

โคห์เบอร์ก เชื่อว่าบุคคลทุกชาติทุกภาษาจะต้องมีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมเป็นลำดับขั้น แต่ระยะเวลาในการอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งจะแล้วแต่บุคคล การพัฒนาการทางจริยธรรมจะเปลี่ยนแปลงได้ตลอด เนื่องจากประสบการณ์ที่เปลี่ยนไปของบุคคลนั้น ทำให้บุคคลมีความสามารถในการแยกแยะมากขึ้น

3.2 ทฤษฎีจิตสังคม (psychological model)

ทฤษฎีจิตสังคม คือ ทฤษฎีที่กล่าวถึงการพัฒนาของมนุษย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ (1) การพัฒนาของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มต้น และเน้นการค้นหาเอกลักษณ์ของตน และ (2) การพัฒนาการของนักศึกษา เพื่อนำไปสู่การทำงานที่มีคุณภาพ ทฤษฎีจิตสังคมที่น่าสนใจมี ดังนี้

3.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน (Erickson's theory of development)

อีริกสัน (Erikson, 1950) ได้พัฒนาทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน ซึ่งเน้นเรื่องพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยมีความเห็นว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล การพัฒนาทางบุคลิกภาพของบุคคลมีการดำเนินเป็นขั้นตอน การพัฒนาแต่ละขั้นมีผลต่อการเกิดพัฒนาการในขั้นถัดไป ซึ่งในแต่ละขั้นของพัฒนาการจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ บุคคลจะผ่านไปสู่ขั้นต่อไปได้ จะต้องผ่านการใช้ทักษะทางชีวิตในขั้นอายุนั้นๆ เสียก่อน โดยผลจะออกมาได้ 2 ลักษณะคือ ถ้าประสบความสำเร็จจะเป็นการสร้างบุคลิกลักษณะในทางบวก สำหรับการประสบความล้มเหลวในการพัฒนาก็จะก่อให้เกิดบุคลิกลักษณะในด้านลบ ทั้งนี้ ในการศึกษา นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จะมีความ

เกี่ยวข้องกับพัฒนาการตั้งแต่ขั้นที่ 1 จนถึงขั้นที่ 5 เป็นสำคัญ การพัฒนาให้มาถึงขั้นที่ 5 คือการมีเอกลักษณ์ (identity) สถาบันการศึกษาควรมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาเอกลักษณ์ที่พึงประสงค์ให้นักศึกษา เพื่อส่งผลให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ขั้นตอนของพัฒนาการมีรายละเอียดรวม 8 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นไว้วางใจกับขั้นไม่ไว้วางใจ (trust versus mistrust) อายุแรกเกิด-1 ปี เป็นพัฒนาการขั้นแรกสุดของมนุษย์ ต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่นตลอดเวลา และเด็กทารกในช่วงนี้ต้องการความรักและความเอาใจใส่ทางด้านสรีระและอารมณ์ เพื่อสร้างความไว้วางใจในช่วงแรกของชีวิต ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีจะทำให้เด็กเชื่อถือไว้วางใจในสภาพแวดล้อม ถ้าได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ดีพอ เด็กจะไม่เชื่อถือหรือไม่ไว้วางใจในสภาพแวดล้อม เช่น หากปล่อยให้เด็กหิวแรมเป็นเวลานานโดยไม่สนใจ จะทำให้เด็กรู้สึกไม่ไว้วางใจ ซึ่งเป็นการสร้างทัศนคติในเชิงลบให้แก่เด็ก

ขั้นที่ 2 ขั้นที่มีความเป็นตัวของตัวเอง กับความสงสัยในตัวเอง (autonomy versus doubt and shame) อายุ 1-3 ปี เด็กจะเริ่มช่วยตนเองได้มากขึ้น ต้องการความเป็นอิสระ หากต้องการให้เด็กมีการพัฒนาบุคลิกภาพที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตัดสินใจเองได้ ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้เขาช่วยตนเองโดยไม่อันตรายน ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมให้ช่วยตนเอง หรือพึ่งพาตนเอง เด็กจะกลายเป็นคนที่มีบุคลิกภาพแบบ shame and doubt ไม่มีความมั่นใจ ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้เท่าที่ควร

ขั้นที่ 3 ขั้นความริเริ่มกับความรู้สึกผิด (initiative versus guilt) อายุ 4-5 ปี เด็กในวัยนี้จะเริ่มเข้าใจแนวความคิดรวบยอดของสิ่งรอบตัว เช่น เวลาเช้า กลางวัน และกลางคืน และสามารถเล่นกลางแจ้งได้เองโดยไม่ต้องมีผู้ดูแล เด็กจะมีความอยากรู้อยากเห็น เริ่มฝึกทักษะด้านการให้ความร่วมมือ รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เด็กจะกระตือรือร้นที่จะเรียนสิ่งต่างๆ ช่วงซักถาม ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง เด็กจะพัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นแนวพัฒนาการทางด้านบวก หรือเรียกว่า "initiative" ในทางตรงกันข้ามหากเด็กเกิดความขัดแย้งกับผู้อื่น ไม่มีอิสระในการค้นหาสภาพแวดล้อม เด็กจะเกิดความรู้สึกผิด (guilt) ทำให้เด็กขาดทักษะและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาในด้านลบ

ขั้นที่ 4 ขั้นเอาการเอางานกับมีปมด้อย (industry versus inferiority) เป็นช่วงก่อนวัยรุ่น อายุ 6-11 ปี เด็กจะมีกิจกรรมการเรียนเป็นส่วนใหญ่นั้นหมายถึง industry คือการเรียนเพื่อการเตรียมตัวทำงานในช่วงวัยผู้ใหญ่ ถ้าครอบครัวเตรียมเด็กมาอย่างดีตั้งแต่ขั้นที่ 1 แล้ว จะทำให้เด็กเข้าใจหน้าที่ใหม่ได้ดี โดยจะพยายามแข่งขันกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ แต่ถ้าครอบครัวไม่ปลูกฝังบุคลิกภาพอันจำเป็นแก่ชีวิตในโรงเรียนเด็กจะปรับตัวไม่ได้ ถ้ามีการแข่งขันกันมักจะประสบความสำเร็จล้มเหลว นำมาซึ่งการเกิดปมด้อย เป็นการพัฒนาในเชิงลบ หรือ "inferiority"

ขั้นที่ 5 ขั้นพัฒนาความมีเอกลักษณ์ กับความรู้สึกสับสน (ego identity versus Role confusion) อายุ 13-20 ปี ช่วงนี้จะเป็นช่วงวัยรุ่น ซึ่งอีริกสันถือว่าช่วงนี้เป็นช่วงวิกฤติการณ์ที่ยิ่งใหญ่ในชีวิต เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว สังคมจะมีความคาดหวังในตัวเขามาก เด็กจะเรียนรู้หน้าที่และความต้องการของตนเองในสังคม เพื่อหาลักษณะประจำตัวซึ่งเขาพอใจ ถ้าผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม เด็กในวัยนี้ก็จะรู้จักตนเอง ภูมิใจในตนเอง เรียกว่า "identity" ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กเกิดความล้มเหลว เด็กก็จะเกิดการสับสนเกี่ยวกับหน้าที่และความต้องการของตนเอง เรียกว่า "role confusion" ทำให้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

ขั้นที่ 6 ขั้นพัฒนาความใกล้ชิดสนิทสนมกับความโดดเดี่ยวอ้างว้าง (intimacy versus isolation) เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุ 21-40 ปี พัฒนาการที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความแตกต่าง ระหว่างช่วงวัยรุ่นที่ผ่านมาที่มีการคิดเฉพาะตัวเท่านั้น แต่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนี้จะเปลี่ยนมาเป็นการคิดถึงคนรอบข้าง โดยจะเปลี่ยนมาเป็นการคิดถึงกลุ่ม คู่ครอง และลูกที่ต้องมีการปฏิสัมพันธ์ด้วยมากขึ้น เรียกว่า "intimacy" รวมถึงการพัฒนาความใกล้ชิดสนิทสนมในเชิงของการมีคู่รักด้วย มีการแบ่งปันไม่เฉพาะเพียงความสุขและความมุ่งหวังเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการแบ่งปันความกลัวและความกังวลใจด้วย ในทางตรงกันข้ามหาก ผู้ที่อยู่ในวัยนี้ไม่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ใดได้ และมีความประสงค์จะอยู่โดยลำพัง เขาจะรู้สึกตัวว่าไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม รู้สึกตัวว่าจะต้องถูกแบ่งออกจากผู้อื่น ชีวิตประจำวันอาจจะกลายเป็นคนชอบหลบซ่อน หรือชอบอยู่แต่ในบ้านไม่เคยเข้าสังคม หากเป็นลักษณะเช่นนี้จะเป็นพัฒนาการไปในทางลบเรียกว่า "isolation"

ขั้นที่ 7 การบำรุงส่งเสริมบุคคลอื่นกับการพะวงอยู่แต่ตนเอง (generatively versus stagnation (self - absorption) เป็นช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนปลายอายุ 40 - 60 ปี เมื่อบุคคลผ่านมาถึงช่วงนี้ถือว่าได้ผ่านช่วงผู้ใหญ่มาอย่างเต็มตัว ประสบการณ์ในวัยผู้ใหญ่จะสอนให้บุคคลในวัยนี้มีความประสงค์ที่จะแสดงบทบาทเพื่อช่วยเหลือสังคม หรือช่วยเหลือผู้อื่น หากพัฒนาการเป็นไปในแนวของการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้อื่น เป็นพ่อแม่ผู้ปกครองที่ดี มีความเป็นผู้นำ จะถือว่าเป็นการพัฒนาในแนวบวก เรียกว่า Generatively ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลในช่วงนี้มีพัฒนาการที่เฉื่อยชา มัวแต่หมกมุ่นแต่เรื่องของตนเอง ไม่รู้จักการดูแลผู้อื่น ถือได้ว่าเป็นพัฒนาการในแง่ลบ เรียกว่า "stagnation" หรือ self-absorption)

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงทางจิตใจกับความสิ้นหวัง (ego-Integrity versus despair) เป็นช่วงวัยผู้สูงอายุ หรือวัยชรา อายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นพัฒนาการขั้นสุดท้ายของทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน แนวทางของพัฒนาการในขั้นนี้จะเป็นผลมาจากพัฒนาการตั้งแต่นั้นที่ 1-7 ที่ผ่านมาและเป็นไปตามวงจรชีวิตของมนุษย์ หากบุคคลใดมีพัฒนาการในแต่ละขั้นในแนวทางบวกหรือประสบความสำเร็จมาตลอด นั่นหมายความว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้สูงอายุที่มีความมั่นคงทางจิตใจ ปรับตัวเข้ากับลูกหลานและคนในครอบครัวได้ดี มีการยอมรับความเปลี่ยนแปลงและยอมรับ

กับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป มีความสุขและภูมิใจในตนเองคือ ego-integrity ถ้าบุคคลไม่ประสบความสำเร็จในช่วงที่ผ่านมาจะทำให้บุคคลนั้นเกิดความท้อแท้ หวาดกลัว ขมขื่น อารมณ์ไม่มั่นคง เกรงว่าต้องอยู่เพียงลำพัง อาจส่งผลให้เกิดลักษณะของคนที่มีบุคลิกภาพแปรปรวนได้

3.2.2 ทฤษฎีทิศทางการพัฒนานักศึกษาของซิคเคอร์ริงค์และไรเซอร์

ทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิคเคอร์ริงค์และไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1969, 1993) อธิบายการพัฒนาของนักศึกษาในระหว่างที่เรียนอยู่ในสถาบันการศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนที่นักศึกษาจะพัฒนาไปตามความพร้อมของแต่ละบุคคล โดยเริ่มจากการพัฒนาความสามารถจนถึงขั้นบูรณาการของความเชื่อ ความสามารถ ค่านิยม ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองในขั้นสุดท้ายที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทฤษฎีนี้มีเป้าหมายหลัก คือ มุ่งพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของประเทศชาติ และมีรากฐานมาจากนักทฤษฎีหลักๆ หลายคน เช่น อิริคสัน (Erikson, 1963) เป็นต้น ทฤษฎีพัฒนานิสิตนักศึกษาในชื่อ "Seven Vectors of Development" ซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาของนิสิตนักศึกษาเมื่อเข้ามาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา จะได้รับการพัฒนา 7 ด้าน คือ การพัฒนาความสามารถ การจัดการอารมณ์ การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน การเป็นอิสระในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น การพัฒนาเป้าหมายและการพัฒนาความมีคุณธรรม ซึ่งเป็นการเสนอครั้งแรกในปี 1969 ต่อมาซิคเคอร์ริงค์ และไรเซอร์ ได้ร่วมกันทบทวนและเสนอแนวคิดการพัฒนานิสิตนักศึกษา 7 ด้านในปี 1993 พัฒนาการทั้ง 7 ขั้นนั้นได้แก่

1) บรรลุถึงความมีประสิทธิภาพด้านสติปัญญา (achieving competence) เป็นความสามารถในการใช้สติปัญญา เกี่ยวกับเนื้อหาสาระความชื่นชมในสิ่งสวยงาม การรวบรวมวิเคราะห์และสังเคราะห์ การรวบรวมกรอบความคิด การสร้าง คุณค่าจากการสังเกตและประสบการณ์ ด้านร่างกายเป็นความสามารถในการใช้พลัง ทางกายและพลังทางใจในการออกแบบ และสร้างงานที่เป็นรูปธรรม การได้กำลังใจ กระฉับกระเฉง และมีวินัยมีการใช้กิจกรรมเพื่อความสงบสุขสบาย เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ด้านสังคมเป็นความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

2) การควบคุมและบริหารอารมณ์ (managing emotion) คนทุกคนต่างมีอารมณ์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ทุกคนต้องเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนและนำมาใช้ให้ถูกกาลเทศะ

3) การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (moving through autonomy toward independence) คือการมีอิสระแก่ตนเองและไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ รู้จักการให้และการรับ ยอมรับและให้ความเคารพกับการมีอิสระของผู้อื่น ขอบเขตของโลกเขากว้างขึ้นและรอบไม่ถึงชุมชนสังคมและโลก

4) การพัฒนาการมีสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (develop mature interpersonal relationship) ยอมรับความแตกต่างของบุคคล ยอมรับซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้างให้ความสนิทสนมและไว้วางใจผู้อื่น เชื่อถือโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

5) การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (establishing identity) คือ การค้นหาและรู้จักตนเอง ทั้งทางบวกและลบ ซึ่งรวมไปถึงบทบาทการทำงาน การเล่น รู้ว่าคนอื่นคิดอย่างไรกับตน

6) การพัฒนาเป้าหมายของชีวิตของตนเอง (developing purpose) คือ ความสามารถในการเพิ่มความตั้งใจ ความพึงพอใจ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนแม้มีอุปสรรค มีการวางแผนด้านอาชีพ การวางแผนส่วนตัว การวางแผนกับผู้อื่นและครอบครัว

7) การพัฒนาบูรณภาพ (developing integrity) คือการพัฒนาตนเองให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตน มีความเชื่อถือในตนเอง มีค่านิยมที่ดีต่อความเป็นมนุษย์ต่อตนเอง และสามารถปรับค่านิยมของตนเองให้เหมาะกับพฤติกรรมและความคาดหวังของสังคมได้ (Widick et al, 1978)

3.3 ทฤษฎีผลของสภาพแวดล้อมของสถาบันต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.3.1 ทฤษฎีปัจจัยนำเข้า สภาพแวดล้อม ผลลัพธ์ ของแอสติน

แอสติน (Astin, 1993) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของสภาพแวดล้อมต่อการพัฒนานักศึกษา โดยใช้ทฤษฎี I-E-O หมายความว่า ปัจจัยนำเข้า (I = Input) ซึ่งหมายถึง นักศึกษา สภาพแวดล้อมในสถาบัน (E = Environment) ซึ่งหมายถึง หลักสูตร อาจารย์ และการมีส่วนร่วมของนักศึกษา จึงมีผลต่อการพัฒนาที่เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา (O = Output) โดยความเชื่อของทฤษฎีมีอยู่ว่าหากมีปัจจัยนำเข้าและสภาพแวดล้อมที่ดี กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดพัฒนาการแล้วพัฒนาการที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาจะต้องส่งผลให้เกิดนักศึกษาที่มีคุณภาพได้

นอกจากนี้ แอสติน ยังให้ความสนใจในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ซึ่งได้กำหนดขึ้นเป็นทฤษฎีของแอสติน พบว่า การมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้ นักศึกษาสามารถอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาได้ ในทางตรงกันข้ามการไม่มีส่วนร่วมของนักศึกษา ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้นักศึกษาลาออกกลางคัน การมีส่วนร่วมของนักศึกษามีหลายลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้า การทำกิจกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ประเภทต่างๆ การทำงานร่วมกับอาจารย์และการพักอาศัยในหอพักนักศึกษาในสถาบัน ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษามีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันที่จัดขึ้นได้ และแอสติน ยังค้นพบว่า การมีส่วนร่วมทุกอย่างดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาลักษณะด้านต่างๆ ของนักศึกษาอีกด้วย

สาระสำคัญของทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา มี 5 ประการดังต่อไปนี้

4) การพัฒนาการมีสัมพันธระหว่างบุคคล (develop mature interpersonal relationship) ยอมรับความแตกต่างของบุคคล ยอมรับซึ่งกันและกัน เปิดใจกว้างให้ความสนิทสนมและไว้ใจผู้อื่น เชื่อถือโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

5) การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (establishing identity) คือ การค้นหาและรู้จักตนเอง ทั้งทางบวกและลบ ซึ่งรวมไปถึงบทบาทการทำงาน การเล่น รู้ว่าคนอื่นคิดอย่างไรกับตน

6) การพัฒนาเป้าหมายของชีวิตของตนเอง (developing purpose) คือ ความสามารถในการเพิ่มความตั้งใจ ความพึงพอใจ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนแม้มีอุปสรรค มีการวางแผนด้านอาชีพ การวางแผนส่วนตัว การวางแผนกับผู้อื่นและครอบครัว

7) การพัฒนาบูรณภาพ (developing integrity) คือการพัฒนาตนเองให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตน มีความเชื่อถือในตนเอง มีค่านิยมที่ดีต่อความเป็นมนุษย์ต่อตนเอง และสามารถปรับค่านิยมของตนเองให้เหมาะกับพฤติกรรมและความคาดหวังของสังคมได้ (Widick et al, 1978)

3.3 ทฤษฎีผลของสภาพแวดล้อมของสถาบันต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา

3.3.1 ทฤษฎีปัจจัยนำเข้า สภาพแวดล้อม ผลลัพธ์ ของแอสติน

แอสติน (Astin, 1993) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของสภาพแวดล้อมต่อการพัฒนานักศึกษา โดยใช้ทฤษฎี I-E-O หมายความว่า ปัจจัยนำเข้า (I = Input) ซึ่งหมายถึง นักศึกษา สภาพแวดล้อมในสถาบัน (E = Environment) ซึ่งหมายถึง หลักสูตร อาจารย์ และการมีส่วนร่วมของนักศึกษา จึงมีผลต่อการพัฒนาที่เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา (O = Output) โดยความเชื่อของทฤษฎีมีอยู่ว่าหากมีปัจจัยนำเข้าและสภาพแวดล้อมที่ดี กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดพัฒนาการแล้วพัฒนาการที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาจะต้องส่งผลให้เกิดนักศึกษามีคุณภาพได้

นอกจากนี้ แอสติน ยังให้ความสนใจในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของนักศึกษา ซึ่งได้กำหนดขึ้นเป็นทฤษฎีของแอสติน พบว่า การมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้ นักศึกษาสามารถอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาได้ ในทางตรงกันข้ามการไม่มีส่วนร่วมของนักศึกษา ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้นักศึกษาลาออกกลางคัน การมีส่วนร่วมของนักศึกษามีหลายลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้า การทำกิจกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา ประเภทต่างๆ การทำงานร่วมกับอาจารย์และการพักอาศัยในหอพักนักศึกษาในสถาบัน ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษามีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันที่จัดขึ้นได้ และแอสติน ยังค้นพบว่าการมีส่วนร่วมทุกอย่างดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาลักษณะด้านต่างๆ ของนักศึกษาอีกด้วย (สำเนาจ., 2538 : 125)

สาระสำคัญของทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนักศึกษา มี 5 ประการดังต่อไปนี้

(1) การมีส่วนร่วม หมายถึง การใช้พลังงาน พลังจิตเข้าไปสัมพันธ์ หรือทำงานร่วมกับคน หรือสิ่งของต่างๆ

(2) การมีส่วนร่วม เกิดขึ้นในลักษณะที่ต่างกัน คือนักศึกษาแต่ละคนเข้าไปมีส่วนร่วมกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งในปริมาณและคุณภาพที่ต่างกันและนักศึกษาคณะเดียวกันก็เข้าไปมีส่วนร่วมกับสิ่งต่างๆ ในปริมาณและคุณภาพที่ต่างกัน

(3) การมีส่วนร่วมนั้นมีทั้งปริมาณและคุณภาพ ปริมาณ หมายถึง เวลาที่นักศึกษาใช้ในการมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมนั้น ส่วนคุณภาพ หมายถึงความสนใจ ความตั้งใจ ความกระตือรือร้น ความพยายามที่จะทำให้กิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จ

(4) ผลของการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาที่เกิดจากโปรแกรมทางการศึกษา (วิชาการหรือกิจกรรมนักศึกษา) นั้นเป็นสัดส่วนโดยตรงกับทั้งปริมาณและคุณภาพของการมีส่วนร่วมของนักศึกษากับโปรแกรมทางการศึกษานั้น

(5) ประสิทธิภาพของนโยบายและการปฏิบัติใดๆ ทางด้านการศึกษานั้น เกี่ยวข้องกับความสามารถของนโยบาย และการปฏิบัติที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

3.3.2 ทฤษฎีการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพาสคาเรลลา

พาสคาเรลลา (Pascarella, 1985) ได้ทำการศึกษาถึงผลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา และได้เสนอทฤษฎีเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีตัวแปรที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้และการพัฒนาสติปัญญาของนิสิตนักศึกษา คือ

(1) ภูมิหลังมีอิทธิพลทางตรงต่อการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม รวมถึงการพัฒนาการเรียนรู้และสติปัญญาของนิสิตนักศึกษา คุณภาพด้านความพยายาม และสภาพแวดล้อม

(2) ภูมิหลัง มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพด้านความพยายามของนิสิตนักศึกษา ผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม

(3) โครงสร้างและลักษณะของสถาบัน มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมและสภาพแวดล้อมของสถาบัน

(4) โครงสร้างและลักษณะของสถาบัน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพด้านความพยายามของนิสิตนักศึกษาผ่านทางการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม และผ่านทางสภาพแวดล้อมของสถาบัน (Pascarella and Terenzini, 1991)

3.3.3 ทฤษฎีการออกจากการเป็นนักศึกษาของดินโต

นักศึกษาที่ประสบปัญหาต้องมีการลาออกจากการเป็นนักศึกษากลางคัน มักเกิดจากการประสบกับภาวะไม่พึงพอใจในสถานการณ์ของตนเองที่เป็นอยู่ จึงทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการศึกษาและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่อยู่ในเกณฑ์ที่ดี แต่หากนักศึกษาได้มีโอกาสปฏิ

สัมพันธ์กับบุคลากรทางวิชาการและสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือการยอมรับ ก็จะทำให้เกิดการคงสภาพนักศึกษา ทฤษฎีการออกจากการเป็นนิสิตนักศึกษาตินโต (Tinto, 1975, 1987) อธิบายว่า นักศึกษาที่เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้นมีความแตกต่างกันในด้านส่วนบุคคล ครอบครัว ลักษณะทางวิชาการ ทักษะ ความตั้งใจ และจุดมุ่งหมายในการเรียน ความมุ่งมั่นและความผูกพันได้ถูกพัฒนาและจัดทำให้เป็นรูปร่างอย่างต่อเนื่องเป็นระยะยาว โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับโครงสร้างและสมาชิกของระบบวิชาการ และระบบสังคมของสถาบัน ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสภาพการในสถาบันอุดมศึกษา เป็นการให้รางวัลต่อระบบวิชาการและระบบสังคม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และทำให้นักศึกษาคงอยู่ในสถาบันได้

4. แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้

4.1 กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ การเรียนรู้มีลักษณะเป็นผลลัพธ์อันเป็นเป้าหมายปลายทาง (Ends) และวิธีการนำไปสู่เป้าหมาย (means) ซึ่งลักษณะทั้งสองเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและส่งผลกระทบต่อกัน หากบุคคลมีกระบวนการแสวงหาความรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับตนเอง บุคคลนั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระหรือกระบวนการต่างๆ ไปอย่างกระจ่าง ถ่องแท้และลึกซึ้ง เกิดความรู้หรือเจตคติในทางที่เหมาะสมและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ (ทิตินา แชมมณี, 2545:1) กระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะที่ดีเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เป็นผู้จัดทำข้อมูลความรู้ด้วยตัวเอง และสร้างความหมายตามความเข้าใจของตนโดยที่สาระการเรียนรู้ยังอยู่ และการเรียนรู้นั้นมีความหมายกับตน

4.2 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

4.2.1 ทฤษฎีความคิดแบบอภิปัญญา (meta-cognition theory)

ความคิดแบบอภิปัญญาคือความรู้เกี่ยวกับทำที่หรือแนวโน้มของตนเองเป็นการเรียนที่ผู้เรียนมีสติและมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของตน พร้อมกับมีความสามารถ และแนวโน้มที่จะควบคุมกระบวนการเหล่านั้นได้ในขณะเรียนรู้ การเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงระดับความสามารถของตนเอง ยุทธศาสตร์ทางการเรียน ลักษณะการเรียนของตน รู้ว่าความสามารถอะไรควรมาก่อนมาหลัง และใช้ความรู้ความคิดเข้าไปประยุกต์สิ่งต่างๆ ได้

องค์ประกอบของเมตาคอกนิชัน (meta-cognition) อภิปัญญา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือส่วนความรู้ที่สะสมไว้ในความจำระยะยาวเป็นการรู้ว่าตนเองคิดอะไร รู้อะไร เป้าหมายคืออะไร และบรรลุเป้าหมายอย่างไร ซึ่งมีตัวแปร 3 ตัว คือ ตัวแปรด้านบุคคล หมายถึงมี

ความรู้เกี่ยวกับลักษณะทั่วไป ที่บุคคลมี ตัวแปรด้านงาน หมายถึงการตระหนักรู้ลักษณะงานที่ทำ ตัวแปรด้านกลวิธี หมายถึงความรู้ของบุคคลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมที่จะใช้

องค์ประกอบส่วนที่ 2 คือ ประสบการณ์ทางความคิดที่บุคคลสามารถควบคุมได้ มี 3 องค์ประกอบย่อย คือการวางแผนเป็น การรู้ว่าตนเองคิดจะทำงานอย่างไร การกำกับเป็นการ ทบทวน เกี่ยวกับแผนที่วาง และการประเมินเป็นการคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบ

การฝึกเมตาคognition ชันแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบผสมผสาน และแบบไม่ ผูกพัน ส่วนบทเนื้อหาบทเรียนในระหว่างฝึกแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทเช่นกันคือ ยุทธศาสตร์ที่อิงกับ เนื้อหาและยุทธศาสตร์ที่เป็นอิสระจากเนื้อหา

4.2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (brain base learning)

ข้อมูลความรู้ด้านสมองเป็นพื้นฐาน เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ซึ่งเติบโตมาจาก ความรู้ด้านประสาทวิทยา เป็นรากฐานความเข้าใจของสมอง และวิถีเรียนของมนุษย์ ทฤษฎีการเรียนรู้ นี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและหน้าที่ของสมอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นตลอดเวลาตราบเท่าที่สมองยังทำงาน ตามปกติ ดังนั้น ทฤษฎีสมองจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยให้เราเข้าใจการเรียนรู้ของผู้เรียน (Renate and Cain, 2001) สมองเปรียบเสมือนคอมพิวเตอร์ในร่างกายของมนุษย์ คล้ายๆ กับกุญแจ ของการศึกษา และในการอภิปรายเรื่องการได้มาซึ่งทักษะการเรียนจากการวิจัยครั้งนี้ สมองคือตัว ขับเคลื่อนความรู้ที่เรารับมาอย่างเป็นกระบวนการ และสื่อออกไปอย่างมีความหมาย การเรียนรู้ตาม ธรรมชาติของสมองเป็นการเรียนรู้ที่เราต้องเข้าใจว่าสมองทำงานอย่างไร เพราะสมองเรียนรู้ตลอดเวลา และเรากับสมองจึงต้องทำงานร่วมกันในการเรียนรู้ เพราะการพัฒนาสมองและการเรียนรู้เป็น สิ่งเดียวกัน สมองสามารถเรียนรู้หลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน และในสภาพที่ซับซ้อน การเรียนรู้จะมี เวลาที่เรียกว่า “โอกาสทองในการเรียน” (window of opportunity) เมื่อผ่านโอกาสนั้นไปการเรียนรู้จะ ยากขึ้น

5. ยุทธศาสตร์การเรียนรู้

5.1 แนวคิดและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ลาสซี

ลาสซี คือ แบบสำรวจและแบบฝึกหัดที่จัดกลวิธีการเรียนรู้ออกเป็น 3 หมวดใหญ่ คือ หมวดยุทธศาสตร์การเรียนรู้ หมวดความใส่ใจ และหมวดบริหารและจัดการตนเอง จากคำตอบในแบบ สสำรวจลาสซีจะช่วยให้ผู้ตอบแบบสำรวจตระหนักถึงยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของตน และแบบฝึกหัดลาส ซีจะช่วยพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อเสริมยุทธศาสตร์การเรียนรู้แก่นักศึกษา

แบบสำรวจและแบบฝึกหัดลาสซีได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ทั้งเป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ในสถาบันการศึกษากว่า 2,000 แห่งทั่วโลก ผู้จัดทำคือ เวนสเดน อาจารย์

จากมหาวิทยาลัยเท็กซัส และพามเมอร์จาก Texas Health and Hum Services Commission (Weinstein & Palmer, 2002)

องค์ประกอบหลักของยุทธศาสตร์การเรียนรู้ การพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ มีองค์ประกอบหลักรวม 3 หมวด ได้แก่ (1) หมวดกระบวนการจัดการกระทำข้อมูล โดยการแยกแยะความหลักและความคิดรอง และการสอบ (2) หมวดความใส่ใจในการเรียนรู้ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ การลดความกังวล การพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และแรงจูงใจในการเรียน (3) หมวดการบริหารและจัดการตนเอง ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ การมีสมาธิ การประเมินตนเองโดยการสอบ การใช้ทรัพยากรเพื่อเสริมการเรียนรู้ และการบริหารเวลา

5.2 ทฤษฎียุทธศาสตร์การเรียนรู้

นักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และมีความเสี่ยงทางการศึกษา หรือขาดยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต่อการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Thomas et al, 1991; Peat et al, 2000; Ho et al, 2001) เพื่อส่งเสริมความสำเร็จทางด้านวิชาการ นักศึกษาควรมียุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อที่จะเผชิญกับความท้าทาย และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพวิชาการ เพื่อให้ได้ประโยชน์จากเวลาที่ใช้ไปมากที่สุด เป็นการสร้างความมั่นใจและเตรียมพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่นักศึกษาต้องมีในการเรียนในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การบริหารเวลา การสร้างแรงจูงใจ การอ่านเพื่อความเข้าใจและอ่านอย่างรวดเร็ว การลดความเครียดและความวิตกกังวล การจดบันทึก และการปรับปรุงความทรงจำ

6. แนวคิดและหลักการบริหารศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้

6.1 การบริหารจัดการศูนย์ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ การดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้เป็นไปในลักษณะการจัดตั้งหน่วยงานบริการหน่วยงานหนึ่งขึ้นอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของหน่วยงานอื่นที่มีอยู่ หรือจัดเป็นเอกเทศโดยดำเนินการบริหารจัดการโดยศูนย์ แต่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายในการให้บริการแนะแนวฝึกอบรมนักศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้ามาสู่สถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ เพื่อสร้างความมั่นใจ เสริมยุทธศาสตร์ในการเรียน เพื่อส่งเสริมความสำเร็จในด้านวิชาการและสร้างทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Winston Salem State University, 2006)

นักศึกษาที่มาใช้บริการที่ศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้มีความคาดหวังว่าจะได้รับคำแนะนำและการพัฒนายุทธวิธีการเรียนรู้โดยทางศูนย์จะมีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยเริ่มด้วยการให้นักศึกษาทำแบบสำรวจเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและหาจุดเด่นจุดด้อยเพื่อแนะแนวและพัฒนาที่นักศึกษาจำเป็นต้องพัฒนา (University of Toronto, 2006)

6.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้

6.2.1 การบริหารจัดการศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานภายใต้ การดูแล บริหารจัดการของสถาบัน โดยมีเป้าหมายในการให้บริการในการพัฒนายุทธศาสตร์การ เรียนรู้ตามแนวคิดและหลักการลาสซี่ มีการจัดสรรด้านงบประมาณที่มาจากสถาบันและแสวงหา รายได้ การจัดสรรเทศะ (University of Toronto, 2006; Winston Salem State University, 2006)

6.2.2 รูปแบบในการจัดกิจกรรมพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ (University of Connecticut, 2006) จะเป็นรูปแบบของการแนะแนวและฝึกหัดระยะสั้น การให้คำปรึกษากลุ่ม การให้ คำปรึกษาส่วนบุคคล และการให้คำปรึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน

6.3 หลักการแนะแนววิธีการเรียนเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ ซึ่งมี 3 วิธี คือ การพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้เลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับตน โดยอาจใช้วิธีเพื่อนช่วยเพื่อน วิธีที่ สอง คือ การแนะแนวกลุ่มเล็ก และทำการสอบเพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงยุทธศาสตร์ที่ใช้และ พัฒนาการของการใช้ยุทธศาสตร์ วิธีที่สามคือ การเรียนแบบ on-line เพื่อที่นักศึกษาจะได้ใช้เวลาที่ สะดวกและสามารถเรียนได้ทุกสถานที่ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วย

6.4 ยุทธศาสตร์ในการบริหารศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ ด้วยการ ใช้ กระบวนการการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ และการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ได้ โดยนำผลการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกมาเป็นตัวกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหาร เพื่อให้สามารถ บรรลุผลสำเร็จดังที่ตั้งเป้าหมายไว้

6.5 การบริหารองค์กรแบบอิสระ (autonomous management) ในการดำเนินการจัดตั้ง ศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ มีแนวคิดในการจัดตั้งในขณะที่ยังไม่มีฝ่ายสนับสนุนจากหน่วยงาน อื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัย และเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดให้บริการแก่นักศึกษาอื่นจะนำมาซึ่ง การพัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ส่วนบุคคลให้แก่นักศึกษา การบริหารงานของหน่วยงานจึงต้องมีความ เป็นอิสระ ทั้งในเรื่องของการบริหารวิชาการ งานบุคคล ทรัพยากรของศูนย์ งบประมาณ และมีส่วนของ การหารายได้เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากการรับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันอุดมศึกษาต้นสังกัด จึงจะจัดได้ว่าเป็นหน่วยงานอิสระ ทั้งนี้ คำจำกัดความขององค์กรอิสระ คือ องค์กรที่สามารถบริหารงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยไม่ได้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานใด (The American Heritage: Dictionary of the English Language, 2003) ทั้งนี้ การบริหารองค์กรอิสระ จะต้องสอดคล้องกับความเป็นอิสระของ หน่วยงาน จำเป็นที่จะต้องมีความยืดหยุ่น เพื่อการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ซึ่งความสำเร็จของหน่วยงานที่มีการบริหารงานอย่างอิสระ จะต้องมี ความเป็นอิสระตั้งแต่ลักษณะของการบริหารงาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการเบื้องต้น การวาง นโยบาย การบริหารด้านต่างๆ และการตัดสินใจที่ต้องเสร็จสิ้นภายในหน่วยงานศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์

การเรียนรู้ โดยไม่จำเป็นต้องขึ้นตรงต่อหน่วยงานอื่นที่มีลักษณะงานแตกต่างกันออกไป แต่ในสภาพที่การจัดสรรงบประมาณยังต้องพึ่งพาจากสถาบันการศึกษาต้นสังกัดบางส่วน จึงควรได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นก้อนมากกว่าเป็นรายละเอียดที่ขออนุมัติเป็นยุทธวิธีไป ทั้งนี้ จะทำให้การบริหารงานหน่วยงานอิสระนี้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2542)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์ ดังนี้

1. สามารถพัฒนาลักษณะยุทธศาสตร์การเรียนรู้ของนักศึกษาไทยและต่างชาติจากแบบสำรวจ ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ล่าสุด
2. ได้รูปแบบและโครงสร้างการดำเนินการของศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ นักศึกษาโดยให้บริการและการแนะแนวการพัฒนายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมแก่นักศึกษา
3. สถาบันอุดมศึกษาหลักสูตรนานาชาติสังกัดคณะกรรมการการอุดมศึกษาจะได้ประโยชน์ในการใช้รูปแบบดังกล่าวเพื่อให้บริการแก่นักศึกษาของสถาบัน
4. ส่งเสริมประสิทธิภาพของหลักสูตรนานาชาติด้วยศูนย์พัฒนายุทธศาสตร์การเรียนรู้